

afgiftekantoor
Brussel X
jaargang 21
nummer 6
december 2001

MILIEURAMA

VENSTER OP HET VLAAMSE LEEFMILIEU



Magazine van
Bond Beter Leefmilieu
Twekerkenstraat 47
B-1000 BRUSSEL
Tel.: 02/282.17.20
Fax: 02/230.53.89
www.bondbeterleefmilieu.be



DOSSIER

Milieu en globalisering

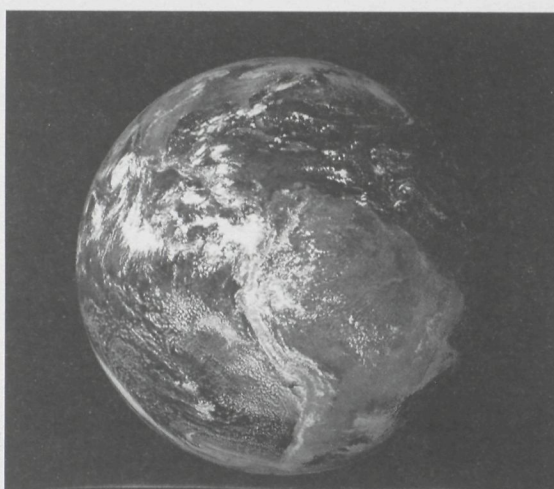
Recht op recht 9

Lucht te koop 14

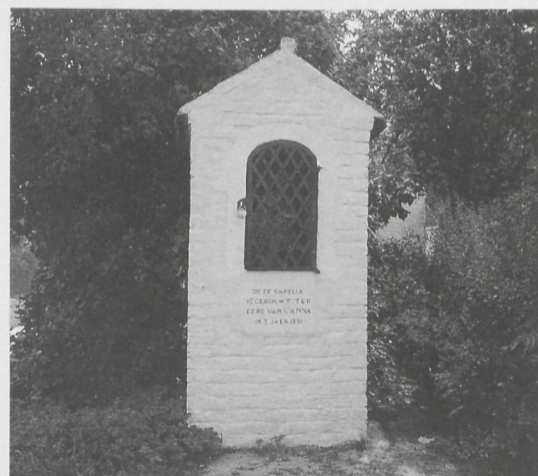
Geen inspraak in Masterplan Antwerpen 18



■ Commentaar			
No slogan	2	■ Mobiliteit	
		Masterplan Antwerpen	18
■ Haven		■ Milieuberichten	20
Noodkreet uit het Deurganckdok	3	■ Advies	
		Vlaams plattelandsprogramma	24
■ Dossier		■ Water	
Broederlijk Delen op het groene pad	5	Surfen naar Vlaamse Waterlopen	25
■ Dossier		■ Boek	26
Ecologische schuld	6	■ reDactie	30
■ Recht			
Recht op recht	9		
■ Dossier			
WTO worstelt met milieu	10		
■ Transit	12		
■ Energie			
Vlaamse elektriciteitsmarkt in stroomversnelling	13		
■ Klimaat			
Lucht te koop	14		
■ Mobiliteit			
Mobiliteitsplan Vlaanderen	16		



© Corbis



© Luc Verhaeghe

commentaar

Anti-globalisten, anti-globalists, anti-globalistas, anti-globalistes, anti-global... De gelijkenis van de term in alle wereldtalen spreekt voor zich. Net zoals het woord "kapitalist", is het universeel en voor heel wat mensen te verstaan, onafhankelijk van de taal die ze spreken. De tegenstanders van globalisatie staan eigenlijk zelf in tegenspraak met hun eigen ideologie. Tijdens concerten van anti-globalisten galmt vaak een mix van salsa, rock, samba en Afrikaanse ritmes door de luidsprekers. Grote betogingen tegen bijeenkomsten van de zogenaamde kapitalistische globalisten - zoals de WTO of de EU - worden bijgevoerd door manifestanten die van over de hele wereld toestromen. Toch komt er hoe langer hoe meer duidelijkheid in de eisen die deze beweging heeft. Daar heeft het boek "No logo", van Naomi Klein heel wat mee te maken. Het boek belicht een aantal belangrijke nadelen van de mondialisering. In "No logo" beschrijft Klein de effecten van de activiteiten van

No slogan

grote multinationals die actief zijn in het Zuiden. Vaak zorgen die voor een verslechtering van de sociale situatie van de bevolking en op de toestand van het leefmilieu. Na de Noord-Zuidbeweging heeft nu ook de milieubeweging het begrip ontdekt. En wat blijkt nu? De groenen zijn helemaal geen anti-globalisten, ze zijn net voorstanders van de globalisering. Maar wel van een democratische globalisering, niet enkel een globalisering van kapitaal en grondstoffen. Ook milieuwetten moeten geglobaliseerd worden. Want heel wat milieuproblemen zijn voelbaar over de hele wereld, denk maar aan de stijging van het broeikaseffect. Zulke problemen kunnen we alleen oplossen, wanneer ze op mondiaal niveau aangepakt worden. Om duidelijk te maken hoe de milieubeweging staat tegenover globalisering, gaat dit nummer van Milieurama dieper in op de relatie tussen milieu en ontwikkeling. "No slogans", maar stevige argumenten.

Joris Gansemans

COLOFON

MILIEURAMA - VENSTER OP HET VLAAMSE LEEFMILIEU
21-ste jaargang - verschijnt tweemaandelijks
Magazine van Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw

REDACTIE EN ADMINISTRATIE
Bond Beter Leefmilieu
Twekerkenstraat 47 - 1000 Brussel
Tél. 02/282.17.20 - Fax 02/230.53.89
e-mail: hostmaster@bbly.be
<http://www.bondbeterleefmilieu.be>

ABONNEMENTEN
3,50 € (los nummer)
20 € (jaarabonnement)
45 € (steunabonnement)
40 € (abonnement buitenland)
Betaling kan op rekeningnummer 001-1475409-18 van
Bond Beter Leefmilieu vzw.

COMBI-ABONNEMENTEN
Lidorganisaties van Bond Beter Leefmilieu kunnen hun leden een uiterst voordelig combi-abonnement van Milieurama aanbieden. Geïnteresseerd? Neem vandaag nog contact op met het BBL-secretariaat.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Danny Jacobs
Twekerkenstraat 47, 1000 Brussel

HOOFDREDACTEUR
Joris Gansemans

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER:
Esmeralda Borgo, Lode Conings, Charles De Buyser, Erika D'heyne, Mike Desmet, Joris Gansemans, Erik Grietens, Danny Jacobs, Ingrid Jongeneele, Dirk Knapien, Liliane Leflot, Bea Lootens, Bart Martens, Barbara Masson, Sophie Mestré, Johan Niemegeers, Sarah Staut, Lieve Vandeneede, Els Van Doorselaer, Tineke Van Engeland, Saar Van Hauwermeiren, Set Van Houdt, Dirk Van Regenmortel, Patrick Verheye, Jan Verschooren, Willy Weyns

FOTO'S COVER
Corbis, Rotary, Hélène Borremans

VORMGEVING EN DRUK
DECOM nv

COPYRIGHT
Overname van artikels wordt aanbevolen, mits bronvermelding en kennisgeving.

ADVERTENTIES
Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de opgenomen advertentie.

PAPIER
Milieurama wordt gedrukt op niet-gebleekt kringloop-papier.
Gooi deze Milieurama niet zomaar weg! Geef hem door aan vrienden of geïnteresseerden. Volledig uitgelezen? Geef Milieurama dan een plaatsje bij het oud papier.

VLAAMSE PARLEMENT ZET RAAD VAN STATE BUITEN SPEL MET NOODDECREET VOOR HET DEURGANCKDOK

Noodkreet uit het Deurganckdok

Tekst: Bart Martens

Eind november begonnen in het Vlaams parlement de debatten over het voorstel van nooddecreet om de werken aan het Deurganckdok uit het slop te halen. Met dit nooddecreet tonen overheden en havenautoriteiten dat ze met de bouw van dit dok niet kunnen wachten op een nieuw bestemmingsplan. Ze trekken er zich niets van aan dat de huidige plannen niet conform de Europese natuurbehoudrichtlijnen zijn. Die stellen nochtans dat de waardevolle natuur in het havengebied behouden moet blijven.

Het is nochtans niet zo dat de besluitvorming over grootschalige infrastructuurprojecten in ons land onaanvaardbaar lang zou duren. Uit een vergelijkende studie van de Nederlandse Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, blijkt dat de zogenaamde "doorlooptijd" voor grote projecten nergens zo kort is als in België. Voor het Deurganckdok was dat niet anders: het project kreeg pas in januari 1998 op regeringsniveau een "principiële" goedkeuring. In september 1999 konden de aannemers de werken reeds aanvatten. In anderhalf jaar drukte de overheid de plannen ongewijzigd door in de gewestplannen en leverde ze de noodzakelijke bouwvergunningen af. Een echte krachttoer voor een project van deze omvang. Dat er protest en nadien ook brokken zouden komen van zoveel politiek en juridisch amateurisme en hoogmoed, kon vanaf het begin voorspeld worden. Toch is de schorsing van de bouwvergunningen en gewestplannen niet de verantwoordelijkheid van overactieve burgers of milieuorganisaties. Neen, het is de schuld van de Vlaamse regering die slordig en onzorgvuldig te werk ging. Door haar amateuristische werkwijze is ze frontaal tegen haar eigen regels opgebotst. Regering en havenbedrijf vergaten bij het uittekenen van de plannen te zorgen voor een ernstige economische onderbouw, onderzochten nauwelijks alternatieven en namen een loopje met de plicht tot natuurcompensatie. Het is op deze grond van de zaak – niet langer om een of andere procedurefout – dat de auditeur van de Raad van State nu de schorsing van het gewestplan aanbeveelt. Maar wat doet het parlement? Gaat het na wie de politieke verantwoordelijkheid draagt van dit staaltje van onbehoorlijk bestuur? Neen. Het parlement heeft besloten de regering te "depanneren" met een nooddecreet. Met dit decreet wordt de Raad van State buiten spel gezet. Weg scheiding der machten, weg basis van de parlementaire democratie. Met haar nooddecreet wekt de overheid bovendien de indruk dat zijzelf en een aantal machtige spe-

lers, zoals het Havenbedrijf, het minder nauw moeten nemen met de wetgeving op de ruimtelijke ordening. Dit is nefast voor de geloofwaardigheid van het strenge handhavingsbeleid dat de overheid net op vlak van ruimtelijke ordening wil voeren. De kleine man ziet zijn illegaal gebouwd weekend huis afgebroken worden, maar de overheid mag gerust doorgaan met de bouw van een dok dat straks in geen enkel bestemmingsplan nog is terug te vinden. Door het nooddecreet wordt trouwens een gevaarlijk precedent geschapen.

Geen rechtszekerheid

En wat valt er dan met dit nooddecreet te winnen? Rechtszekerheid voor de bouwers en exploitanten van het dok? Het nooddecreet zal eerder het tegenovergestelde bereiken. Door de manifeste schendingen van het grondwettelijk gelijkheids- en niet discriminatiebeginsel, maakt het nooddecreet een goede kans door het Arbitragehof onderuit gehaald te worden. De rechtsonzekerheid zal er alleen

maar door toenemen. En de vermeden schadeclaims dan? Als de overheid erin zou slagen met het nooddecreet een half jaar eerder met de werken terug van start te gaan dan worden volgens de havenautoriteiten zo'n 1,5 miljard BEF aan directe kosten vermeden. Toegegeven, dat is niet onaanzienlijk, al is het veel minder dan de door Vito berekende 180 miljard BEF milieuschade die het wegvervoer jaarlijks aanricht in ons land.

Singapore in Antwerpen

Het is bevreemdend dat al die heisa gemaakt wordt voor een haven die het steeds moeilijker krijgt zich als gangmaker van groei en tewerkstelling waar te maken. Uit de beleidsnota Tewerkstelling en Arbeidsmarkt van de Stad Antwerpen blijkt dat de laatste 15 jaar in de Antwerpse haven één vijfde van de arbeidsplaatsen is verloren gegaan. Dit ondanks de mega-investeringen die in die periode plaatsvonden. Het gaat om zo'n 12.000 jobs, vooral van mannelijke handarbeiders. Het aantal bezoldigde banen in Antwerpen bleef in die periode ongeveer gelijk, terwijl het aantal banen in Vlaanderen met 25% toenam! Toch wordt van die haven nu alles verwacht. Alsof een handvol supergeautomatiseerde terminals het werkloosheidsprobleem in Antwerpen zal oplossen.

In haar boek "The Silent Takeover" klaagt Noreena Hertz de geruisloze overname aan van het beleid door multinationals. Zo niet in Vlaanderen. Bij ons gebeurt die overname met heel wat minder schroom. In Singapore kondigde zowat de halve Vlaamse regering voor de verzamelde pers aan dat de overnemers van de Antwerpse goederenbehandelaars van onze Raad van State niets te vrezen moesten hebben. De Singaporese overnemers hebben inmiddels gesproken en de Vlaamse politici hebben zich aan hun voeten geworpen. De Singaporese wil wordt wet. De Antwerpse haven zit op hun monopolie te wachten. En wie nog? ■



Meer containertrafiek in de haven moet werkgelegenheid scheppen. Toch werden de laatste jaren in de haven vooral handarbeiders afgedankt. Moeten een handvol geautomatiseerde terminals de werkloosheid in Antwerpen oplossen?

Lust u ook wel eens een groen blad?



MILIEURAMA

VENSTER OP HET LEEFMILIEU



Neem nu een abonnement
op **Milieurama** en ontvang
GRATIS de cd-rom
"Lage Energiewoningen"

Ja, ik abonneer me nu op Milieurama.

- ☐ Voor slechts 750,- BEF krijg ik Milieurama om de twee maand in mijn brievenbus.
- ☐ Ik word erdonateur van BBL en betaal 1750,- BEF .
Voor dat bedrag ontvang ik elke twee maand mijn exemplaar van Milieurama en verleen ik mijn steun aan BBL.
In ruil daarvoor ontvang ik een fiscaal attest.

Stuur vandaag nog deze bon op en maak het gewenste bedrag over op rekening 001-1475409-18 van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw. We sturen u Milieurama zo snel mogelijk op.

Naam :

Adres :

Postcode :

Gemeente :

Faxen naar 02/230.53.89 of opsturen naar BBL - Twekerkenstraat 47,
B-1000 Brussel - abonneren via internet : www.bblv.be



Hebt u graag een groene kijk
op de actualiteit?

Waarom neemt u dan geen
abonnement op milieurama?

Via korte nieuwsberichten,
pittige interviews en diep-
gravende artikels blijft u
op de hoogte van wat er leeft
in het milieu.

MILIEU EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VINDEN ELKAAR IN DE NIEUWE CAMPAGNE VAN BROEDERLIJK DELEN

Broederlijk Delen op het groene pad

Tekst: Saar Van Hauwermeiren

Broederlijk Delen start met campagne van drie jaar met als centraal thema "duurzame ontwikkeling". Met het oog op de wereldtop over Milieu en Ontwikkeling volgend jaar in Johannesburg, focust de campagne in 2002 zich op energieverbruik en klimaatverandering. "Wij op grote voet, wie draagt de gevolgen?" heet de campagne.

De voorbije jaren heeft Broederlijk Delen campagne gevoerd rond financiële herverdeling: kwietschelding van de schuldenlast, het invoeren van een belasting op muntransacties - de Tobintaks - en een verhoging van het budget voor ontwikkelingsamenwerking. Dat heeft al resultaat opgeleverd: er is een deel van de schuldenlast kwijtgescholden, de Tobintaks staat op de politieke agenda en het budget voor ontwikkelingssamenwerking stijgt. Maar er blijft nog heel wat werk aan de winkel om een effectieve herverdeling te realiseren. Broederlijk Delen wil belichten dat ecologische problemen wereldwijd voelbaar zijn, en vooral in het Zuiden. Oorzaken moeten we vooral zoeken in de materiaal- en energievervlindende levensstijl van het Noorden. Maar de voorraden op aarde zijn niet oneindig. De vraag of wij het recht hebben om alle grondstoffen op aarde op te souperen, stelt zich daardoor nog scherper. Eindeloze materiële groei, als zogenaamde oplossing voor het armoedeprobleem, maakt het verdelingsprobleem dus eigenlijk alleen maar groter. Wil het Noorden de kans geven aan het Zuiden om zich ook te ontwikkelen, moeten wij minder gaan produceren en consumeren. Herverdeling van rijkdom dus, maar ook herverdeling van de beperkte gebruiksruimte van het leefmilieu, waarop de economische ontwikkeling gebaseerd is.

10 jaar na Rio

Voor de campagne van 2002 koos Broederlijk Delen om herverdeling te belichten voor de klimaatproblematiek. Broederlijk Delen werkte met Bond Beter Leefmilieu een politiek dossier uit met achtergrondinformatie en eisenbundels, als basis voor de campagne. Eerst en vooral willen beide organisatie dat onze productie en consumptie minder milieukosten afwentelen op de samenleving en op het Zuiden. De eerste eisenbundel suggereert een aantal concrete instrumenten die kunnen zorgen dat de marktprijzen zo'n kosten - zoals milieuvervuiling en uitputting van grondstoffen - beter weergeven. Verder willen Broederlijk Delen en BBL dat de enorme hoeveelheid subsidies die momenteel wereldwijd uitgegeven worden voor niet-herbruikbare energie, zoals petroleum, aardgas, steenkool en atoomenergie, herzien worden. De subsidies moeten aangewend worden voor rationeel energiegebruik en de promotie van hernieuwbare energie. Ten slotte moet

het Protocol van Kyoto dringend geratificeerd worden, vinden beide ngo's. Industrielanden moeten alles in het werk stellen om zoveel mogelijk maatregelen in eigen land te treffen. Verder vragen Broederlijk Delen en de Bond Beter Leefmilieu sterke randvoorwaarden voor het gebruik van flexibele mechanismen. Met deze mechanismen kan het Noorden zich ontdoen van zijn plicht om binnenshuis minder broeikasgassen te produceren. Bovendien moet het Zuiden makkelijk toegang krijgen tot hoogwaardige technologie en moet het Noorden vorming voorzien voor de bevolking in het Zuiden.

Hectaren Sparen

Om politici te overtuigen van de publieke wil om te veranderen, zal de campagne ondersteund worden door de actie 'Hectaren Sparen'. Duizenden mensen gaan gedurende enkele weken vrijwillig hun persoonlijke ecologische voetafdruk beperken. Alles wat we verbruiken, produceren en wegwerpen heeft gevolgen voor het milieu, bij ons en in het Zuiden. Hierdoor neemt iedereen een zekere oppervlakte op aarde in, de 'ecologische voetafdruk'.

Het actiemodel voor de campagne werd ontwikkeld door Ecolife vzw, de organisatie die onder meer verantwoordelijk is voor de Ecoteams. Je voetafdruk verkleinen kan best, zonder al te veel moeite en zonder aan levenskwaliteit in te boeten. Uit een lijst van 40 tips kies je zelf welke voor jou haalbaar zijn en hoe vaak je die wilt toepassen. Voor elke tip kan je berekenen hoeveel vierkante meter ecologische voetafdruk je zal besparen. De tips zijn geordend aan de hand van 6 thema's: verwarming, elektriciteit, voeding, afval, mobiliteit en vrije tijd. Aan de hand van een spaarkaart kan je aangeven hoeveel je voor elk thema bereid bent te besparen. De deelnemers sturen de kaarten terug naar Broederlijk Delen, die de totale balans opmaakt.

Meer informatie:

- 'Hectaren Sparen': www.broederlijkdelen.be, www.ecolife.be
- Meer informatie over de campagne of over het politiek dossier "Wij op grote voet, wie draagt de gevolgen?": Broederlijk Delen, tel. 02/502.57.00, info@broederlijkdelen.be



Te voet onderweg in Madagaskar

dossier

"FINANCIËLE SCHULD GROEIT VIA INTERESTVOETEN, MAAR DE NATUUR EN DE WERKKRACHT VAN DE BEVOLKING ZIJN VAAK NIET IN STAAT OM MET EEN INTERESTVOET VAN VIER À VIJF PERCENT PER JAAR TOE TE NEMEN"

Mea culpa, mea ecologica culpa

Tekst: Joris Gansemans

De financiële schuldenberg van de ontwikkelingslanden is torenhoog. Door ongelukkige investeringen en leningen groeit die berg nog alle dagen bij. Maar de geïndustrialiseerde wereld is ook bezig een schuldenberg op te bouwen, een ecologische schuldenberg, die zo mogelijk nog hoger is. Nu kloppen de ontwikkelingslanden aan de poort om de rekening te vereffen.

Het was kalm op zee, die donderdagnacht, kalm maar koud. Een nieuwe, volgeladen tanker gleed langzaam door het water. De wind was gaan liggen, en de matrozen konden van op het dek de sterren tussen de wolken zien schitteren. Voor de boeg van het schip dook een orka op, die zich liet afzakken en even naast het schip bleef zwemmen. Hij was iets te vroeg voor de tijd van het jaar, want normaal komen de orka's pas midden april naar Alaska. Maar de periode was aangebroken dat de jonge zalmen naar de open zee zwommen. Daar wou de orka van profiteren. Om een rif te ontwijken, zwenkte de orka plots naar rechts. De olietanker daarentegen, die nog steeds even rustig rechtdoor vaarde, botste recht op het rif. Daarbij scheurde de stalen wand van de tanker en begon alle ruwe olie die het schip net had ingeladen, de zee in te stromen. De ramp met de Exxon Valdez veroorzaakte de dood van duizenden vogels, zeeotters, dolfijnen en zeeleeuwen.

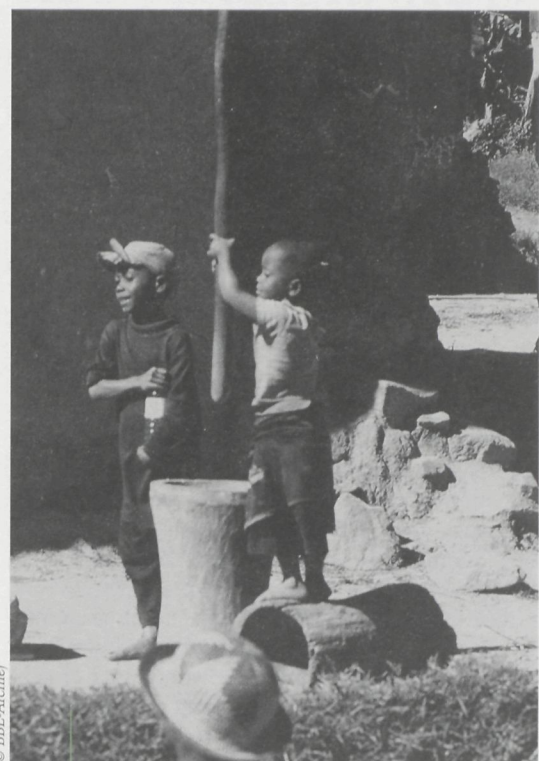
De lokale vissers zagen hun visvangsten voor enkele jaren verdwijnen. Maar ook Exxon zelf heeft door de ramp flinke klappen gekregen. Vandaag al heeft het bedrijf meer dan 2 miljard dollar aan schadeclaims moeten betalen en daar zal het niet bij blijven. Al is Exxon in beroep gegaan tegen extra boetes, toch hangen hangen het bedrijf nog enkele miljarden dollar schadeclaims boven het hoofd. En niemand – ook Exxon niet – die betwist dat die boetes terecht zijn. Het is toch normaal dat wie een ecologische ramp veroorzaakt waarbij heel wat natuur en mensen getroffen worden, voor de kosten opdraait? Ja toch? Neen, zo zeggen steeds meer organisaties en wetenschappers uit de ontwikkelingslanden. Zij verwijten de industrielanden geen rekening te houden met de onherstelbare ecologische schade die industriële activiteiten overal ter wereld veroorzaken. Ze hebben er zelfs een term voor bedacht: ecologische schuld. En alhoewel die term nog maar een paar jaren in omloop is, begint ze stilaan meer en meer gehoor te krijgen, ook in de industrielanden.

Groter dan de buitenlandse schuld

"Ecologische schuld is de schuld die de geïndustrialiseerde landen opgebouwd hebben ten overstaan van de ontwikkelingslanden," zo stelt Joan Martínez-Alier, professor aan de Universitat de Barcelona. "Het is geen directe financiële schuld, maar het gaat hier wel over heel veel geld. Het gaat hier over het veel te goedkoop onttrekken van grondstoffen, over het onherstelbaar vernietigen van bossen en mangroves. Wat je ziet is dat het Noorden heel veel leefruimte op aarde inneemt. De meest actuele vorm van ecologische schuld is misschien wel het klimaatprobleem."



© Helène Borremans



"Kwijtschelden van buitenlandse schuld moet gepaard gaan met investeringen in de opleiding van de bevolking," vindt staatssecretaris Boutmans

Als econoom heeft Martínez-Alier al heel wat publicaties over ecologische schuld op zijn naam staan en hij is een van de belangrijkste Europese verdedigers van het concept. "Eén van de problemen met ecologische schuld," zegt hij, "is het feit dat het voor ons in het Noorden bijna onzichtbaar is. Vooral de ontwikkelingslanden dragen de lasten, die al te vaak erg zwaar zijn."

Bijvoorbeeld: Mexico en Ecuador exporteren enorme hoeveelheden olie naar de VS. De prijs die de VS voor die olie betaalt, ligt een stuk onder de echte marktprijs. De VS draaien niet op voor de vervuiling en de ontbossing in de tropische regenwouden in Mexico en Ecuador waar de olie gewonnen wordt. Ze betalen niet voor de ziektes van de indianen die nog in het zwaar vervuilde woud leven. Ze houden zeker geen rekening met de vraag naar olie die beide landen in de toekomst zullen hebben en nog minder met het koolstofdioxide die bij de verbranding van de olie in de lucht terechtkomt. Vanwege de vervuiling en de ontbossing is het voor de VS veel gemakkelijker om hun olie uit het buitenland te importeren. Daar zijn de regels veel minder strikt en is de tegenstand van de bevolking heel wat kleiner. Kijk maar naar de problemen die de regering Bush heeft gehad om de olieboringen in Alaska door het Congres te krijgen. Is het Amazonewoud dan minder waard dan het Noordpoolreservaat? Dat valt te betwijfelen. Maar Amerikaanse drukingsgroepen zijn nu eenmaal weinig geïnteresseerd in natuur buiten het Amerikaans grondgebied.

Geboren in Rio

De term ecologische schuld is nog erg jong. Pas op de VN-conferentie over Duurzame Ontwikkeling in Rio de Janeiro in 1992 kwam het concept voor het eerst op de internationale agenda. "Tijdens de parallelle sessies van de ngo's," vertelt Martínez-Alier, "droeg een Chileense delegatie het aan. Al van voor '92 hadden ze in het zuiden van Chili enorme problemen met het gat in de ozonlaag. Heel wat mensen kregen huidkanker en de schapen – die toch een grote bron van inkomsten zijn voor de Chileenen – werden blind

door de verhoogde UV-straling. Chili zelf heeft heel weinig bijgedragen tot de vernietiging van de ozonlaag, dus spraken ze met recht over ecologische schuld van het Noorden." Tijdens de conferentie in Rio sloten de ngo's heel wat onofficiële verdragen, die vooral inhoudelijk heel sterk waren. Het Dertiende Verdrag ging over de buitenlandse schuld in relatie tot de ecologische schuld. "De relatie tussen buitenlandse en ecologische schuld is overduidelijk," gaat Martínez-Alier verder. "De buitenlandse schuld van de ontwikkelingslanden groeit steeds aan. Om dat te kunnen betalen moeten ze het economisch beter doen dan in het verleden. Dit surplus kan komen van een echte toename van de productiviteit door meer te produceren per gewerkt uur. Maar het kan ook komen van de verarming van de bevolking en van het uitputten van de natuur en de grondstoffen van het land. Schuld groeit via interestvoeten, maar de natuur en de werkkraft van de bevolking zijn vaak niet in staat om met een interestvoet van vier à vijf percent per jaar toe te nemen."

Volgens Martínez-Alier is een van de oorzaken van de toenemende ecologische schuld de toename van de export vanuit ontwikkelingslanden naar het rijke Noorden. "De stelling dat de economie minder afhankelijk wordt van de input van grondstoffen is totaal fout," zegt hij. "Het is correct dat het aandeel van de primaire industrie in het Noorden afgenomen is, maar die hele industrie heeft zich gewoon verplaatst naar het Zuiden." Dat heeft een aantal redenen: in het Zuiden zijn arbeidskrachten goedkoper en zijn de milieuwetten veel minder streng. Vaak kunnen bedrijven ook genieten van extreem voordelige condities. De export van aluminium van Brazilië naar Japan is een schoolvoorbeeld van de verschillende aspecten van ecologische schuld. De productie van aluminium vraagt enorm veel elektriciteit. Daartoe heeft de Braziliaanse overheid in Tucuruí een gigantische centrale op waterkracht gebouwd. Het stuwmeer dat daarbij ont-

"Is het Amazonewoud
minder waard dan het
Noordpoolreservaat?
Dat valt te betwijfelen."

stond, heeft een enorme oppervlakte woud onder water gezet en heel wat mensen gedwongen om te verhuizen. Brazilië vraagt voor de elektriciteit van deze centrale slechts 0,5 Bef (0,01 Euro) per kWh. In die prijs zit de aanleg van de dam met al zijn gevolgen niet ingecalculiseerd. Zo subsidieert Brazilië met de vernietiging van haar natuur Japan om aluminium in te voeren. Maar daar houdt het niet bij op. Om aluminium te produceren is er bauxiet nodig. En om bauxiet te ontginnen moeten mijnbedrijven heel wat aarde verzetten en vegetatie vernietigen. Al deze gevolgen worden niet weergegeven in de prijs van het aluminium die Japan aan Brazilië betaalt.

Wie zonder zonden is

Ligt de verantwoordelijkheid voor de ecologische schuld dan volledig in het rijke Noorden? "Zeker niet," stel Martínez-Alier, "de elite in het Zuiden heeft minstens evenveel schuld aan de lokale ecologische problemen. De regeringen in heel wat ontwikkelingslanden zijn corrupt en de belangen van de industrie lopen dikwijls samen

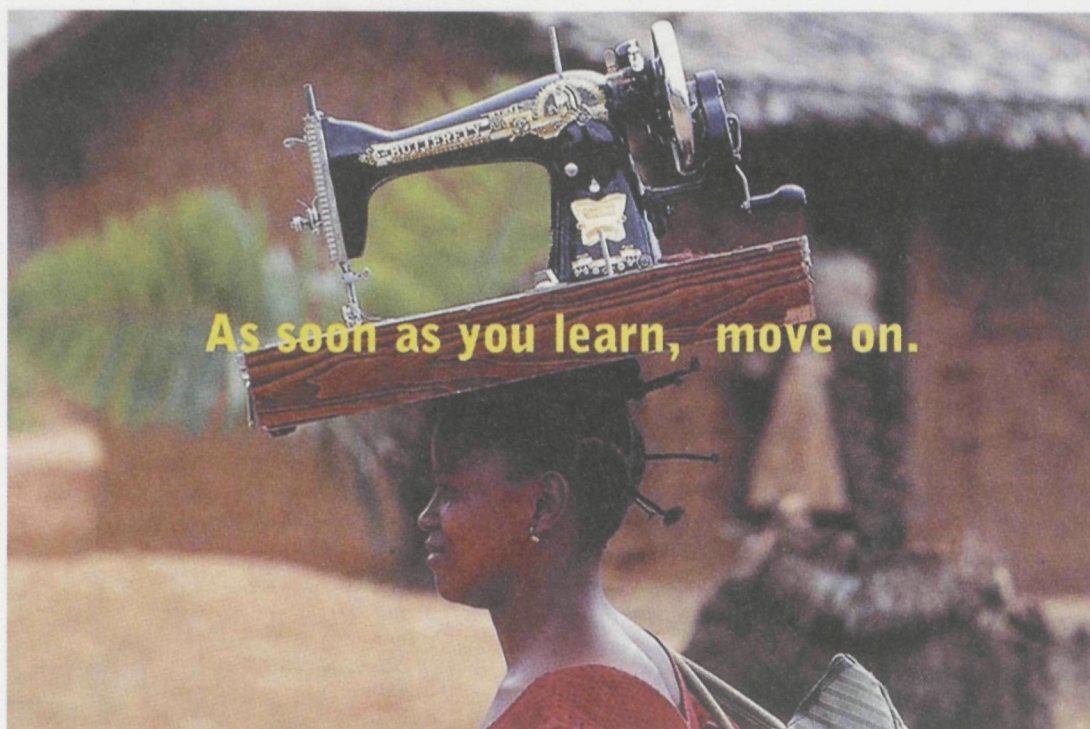
Milieuactivisme voor de armen

De internationale milieuorganisatie Friends of the Earth heeft van ecologische schuld één van haar campagnes gemaakt. Dat hebben ze gedaan op initiatief van heel wat organisaties uit het Zuiden, vooral Latijns-Amerika. Zij willen dat ecologische schuld op de politieke agenda komt. Daartoe hebben ze een "Club van Ecologische Schuld" opgericht, als tegenhanger van de "Club van Parijs", de groep van industrielanden die de buitenlandse schuld van de ontwikkelingslanden bespreken. Friends of the Earth wil door duidelijke voorbeelden de omvang van de ecologische schuld aantonen en haar gevolgen voor het Zuiden. Bij hun campagne krijgen ze de steun van heel wat lokale actiegroepen uit het Zuiden. Daar heerst zeker, in tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt in het Noorden, een klimaat van milieubewustzijn. Veel autochtone bevolkingsgroepen zijn milieuactivisten, al opereren zij niet onder die noemer. Hun actieterrein is meestal veel breder. Zij vechten voor de bescherming van het milieu, de volksgezondheid en educatie. Friends of the Earth wil een spreekbuis vormen voor die activisten, die vaak de middelen en de mogelijkheden ontberen om grootscheepse campagnes te voeren.

met de belangen van de machthebbers. Daar zijn voorbeelden genoeg van. Neem nu het geval Shell in Nigeria. Wie heeft er de grootste schuld aan de problemen met de vervuiling daar: Shell zelf, of de dictatuur die zich laat manipuleren en geen sancties neemt tegen de vervuiler?" Heel wat landen hebben te kampen met soortgelijke problemen. Chili bijvoorbeeld, daar krijgt het leger al van in de tijd van Pinochet een deel van de inkomsten van de uitvoer van koper. Uiteraard verzetten zij zich tegen enige vermindering of het opleggen van strengere voorwaarden voor de export van koper. Ze zouden in eigen vlees snijden.

Slechts weinig Westerse politici zijn op de hoogte van het bestaan van het concept van de ecologische schuld en nog minder brengen het echt in praktijk. "Het is dus van groot belang om ecologische schuld op de politieke agenda te krijgen," stelt Martínez-Alier. "Verder zijn we nog niet geraakt. Maar wat wil je, als zelfs de Europese groene ministers zoals Joshka Fischer zulke pragmatici zijn? Zij doen wel hun best, maar ze slaan er zeker niet in om vernieuwing te brengen." Het draait de pleitbezorgers van de ecologische schuld vooral om één ding: het Noorden moet er zich bewust van worden dat de buitenlandse schuld de ecologische schuld laat toenemen. Veel groeperingen uit het Zuiden eisen dat de ecologische schuld in mindering gebracht wordt van de buitenlandse schuld. Dat kan doorwegen in beslissingen om de buitenlandse schulden van ontwikkelingslanden te gaan kwijtschelden.

Ook staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Boutmans is gewonnen voor het concept, maar heeft enige bedenkingen: "Kwijtschelden van buitenlandse schuld, als het al zover komt, zal gepaard moeten gaan met een aantal voorwaarden. Wil een land zijn buitenlandse schuld zien kwijtschelden worden, dan zal het bijvoorbeeld strenge milieuwetten moeten opleggen aan zijn industrie." Het is noodzakelijk, volgens Boutmans, de kwijtschelding geval per geval



As soon as you learn, move on.

Kwijtschelding van buitenlandse schuld kan gepaard gaan met investeringen in sociaal en ecologisch beleid door de ontwikkelingslanden zelf.

te bekijken, rekening houdend met de specifieke context van het land. "Dat moet gebeuren in het kader van een constructieve politieke dialoog, vanuit het partnerschap en niet uit liefdadigheid. Partnerschap impliceert wederzijdse verbintenissen, waaronder het engagement om de vrijgekomen middelen aan te wenden voor de bevolking en de duurzame ontwikkeling en de belofte van teruggave van de fortuinen die sommige leiders uit het Zuiden opgebouwd hebben door de verduistering van publieke fondsen." Klare taal dus: geen kwijtschelding als de Zuidelijke politiek het spel niet eerlijk speelt. Maar ook het Noorden

moet water in de wijn doen, vindt Boutmans: "Willen we echt werk maken van de ontwikkeling van het Zuiden, dan zal ons consumptiepatroon moeten veranderen."

Niet alles is te koop

Het lijkt logisch om de ecologische schuld in mindering te brengen van de buitenlandse schuld. Maar moet alle ecologische schuld in monetaire termen uitgedrukt worden? Zeker niet, vinden enkele aanhangers van het concept. Aurora Donosa, die werkt voor Friends of the Earth in Ecuador, verklaart: "Bij beleidsdragers leeft de overtuiging dat je alles kan oplossen met geld. Daar zijn wij radicaal tegen! Wij willen zeker niet dat er prijs geplakt wordt op de natuur. Dat zou er toe leiden dat buitenlandse firma's simpelweg rechten zouden kunnen kopen om te vervuilen. De diensten die door het leefmilieu geleverd worden, moeten gerespecteerd worden zonder meer."

Toch is niet iedereen het met die visie eens. Martínez-Alier ziet in het kwantificeren van de ecologische schuld wel mogelijkheden: "Je moet daar mee oppassen, maar het heeft wel zijn voordelen. Af en toe is het wel rechtvaardiger om voor ecologische schade te laten betalen." Eén van de gevallen waarbij dat schrijnend naar voren komt is het ongeval in de pesticidenfabriek van Union Carbide in 1984. Daarbij kwamen meer dan 40 ton cyanideverbindingen vrij in de omgeving van de stad in Bhopal in India. De gassen veroorzaakten tussen de 2.000 en de 8.000 doden onmiddellijk na het ongeval, en nog eens 10.000 in de jaren nadien. Momenteel zijn er nog ongeveer 120.000 overlevenden die medische zorgen nodig hebben ten gevolge van het ongeluk. Alhoewel er een regeling werd getroffen dat India een bedrag zou krijgen van Union Carbide, is dat bedrag erg laag. Het is bijvoorbeeld 15 maal kleiner dan de boete die Exxon al betaald heeft na de ramp met de Exxon Valdez. Bij het ongeluk met de olietanker kwam er niemand om het leven, al stierven er wel een groot aantal dieren. De kapitein van het schip werd veroordeeld voor het ongeluk. Warren Anderson, die in 1984 directeur was van Union Carbide, loopt nog steeds vrij rond, net zoals alle andere verantwoordelijken. De VS weigert trouwens om hen uit te leveren aan India, waar ver-

schillende bevelen tot aanhouding zijn uitgeschreven tegen Anderson en Co.

Het beboeten en veroordelen van verantwoordelijken van ecologische en sociale schade zou via een internationaal orgaan moeten geregeld kunnen worden. Dat zoiets op nationaal vlak perfect mogelijk is, wordt in de VS zelf bewezen door de Superfund-wetgeving. Die bepaalt dat de verantwoordelijken voor milieuschade zelf moeten opdraaien voor het herstel van de getroffen ecosystemen. Maar buiten de VS geldt deze wetgeving dus niet, ook niet voor Amerikaanse bedrijven.

GGO en biopiraterij

Een ander aspect van ecologische schuld is biopiraterij, het onrechtmatig wegnemen van planten en dieren uit ontwikkelingslanden. Met de opkomst van de biotechnologie is dat probleem nog vergroot, maar biopiraterij bestaat al veel langer. Zo probeerde de Amerikaanse firma W.R. Grace in de jaren negentig een patent te nemen op de extractie van insecticiden uit de "neem"-boom. Die groeit in Indië en wordt daar al eeuwenlang door de lokale bevolking gebruikt voor tandhygiëne, als bron voor olie, contraceptivum, en als bestrijdingsmiddel tegen insecten. Vooral dat laatste bleek voor W.R. Grace heel interessant te zijn. De firma patenteerde een methode om de actieve bestanddelen uit de plant te extraheren, terwijl de Indiërs dat vroeger ook al deden. Tegen het patent kwamen heel wat lokale bevolkingsgroepen in opstand, omdat door het patent de prijs van het insecticide plots enorm was gestegen. Na betogingen van vele honderdduizenden Indiërs kwam het patent voor een rechtbank in Europa, die het uiteindelijk verwierp. Maar niet altijd loopt het zo goed af voor de lokale bevolking, zeker niet als het om biotechnologische patenten gaat. Een ander Amerikaans bedrijf patenteerde enkele jaren geleden de genen van een wilde tomaat die voorkwam in de brousse van Peru. De tomaat bezit genen die ervoor zorgen dat de bewaarkwaliteit van verwerkte tomaten erop vooruit gaat. De Peruaanse indianen hadden die kennis al veel langer en maakten er ook gebruik van. Maar het biotechbedrijf patenteerde het gen dat achter de eigenschappen van de tomaat zat, zonder daar een dollar voor te betalen aan de eigenlijke ontdekkers. Omdat de kennis van de indianen niet valt binnen één of andere internationale conventie, zoals het patentrecht, hebben zij geen poot om op te staan. Het probleem ligt hier uiteraard niet bij het Amerikaanse bedrijf, zij deden gewoon hun werk. Het probleem ligt eerder bij het ontbreken van internationale verdragen die zulke praktijken onmogelijk maken. Hadden de indianen de kennis en de laboratoria gehad, dan hadden zij het patent evengoed kunnen nemen. Maar dat was om velerlei redenen niet mogelijk, niet het minst omdat er in de Peruaanse brousse in de verre verte geen hoogtechnologische laboratoria te bespeuren zijn.

Momenteel eisen bevolkingsgroepen en overheden in het Noorden enorme compensaties van vervuulende industrie, zowel voor vervuiling in het verleden als voor vervuiling vandaag. Compensaties die steeds meer ook door de industrie betaald moeten worden. Stel dat in de toekomst ontwikkelingslanden zoals Indië of China meer economische – en dus politieke – macht krijgen. Dan zouden ze wel eens enorme bedragen kunnen eisen voor de schade die de geïndustrialiseerde landen hen hebben aangedaan. En dan krijgen we de ecologische schuld als een boemerang terug in ons gezicht. Wanneer dat zal zijn, valt nu nog niet te voorspellen. Dat die boemerang keihard zal aankomen, staat wel al vast.

Dolfijnen en tonijnen

Enkele jaren geleden legde de VS een embargo op tegen tonijn uit Mexico, Venezuela en Colombia. Zuid-Amerikaanse vissers maakten nog gebruik van netten die de dood van heel wat dolfijnen veroorzaakten. Dat lokte zoveel publieke weerstand los in de VS dat die weigerde tonijn uit de drie landen in te voeren. Nochtans verbiedt de Wereldhandelsorganisatie WTO om embargo's af te kondigen als met de voedingswaren zelf niets mis is. Dat was hier het geval: de tonijnen waren perfect eetbaar. Niettegenstaande dat, verbood de VS strafeloos de invoer van de tonijn. Dat de dood van de dolfijnen gruwelijk en totaal overbodig is, betwist niemand. Zowel ngo's uit het Noorden als uit het Zuiden hebben de dolfijnenmoord aangeklaagd. Maar de selectieve blindheid van het Westerse publiek voor de milieuproblemen is toch vreemd. De impact op het leefmilieu en de volksgezondheid van goedkope ontginningstechnieken en vervuulende landbouwmethoden is minstens even desastreus. Toch is tot op de dag van vandaag over deze problemen met heel weinig woorden gerept, alhoewel ze net in Colombia, Venezuela en Mexico aan de orde zijn.

HET VERDRAG VAN AARHUS BETREKT BURGER BETER BIJ BELEID

Recht op informatie, recht op recht

Tekst: Els Van Doorselaer/Erik Grietens

Milieuverenigingen hebben nog steeds geen toegang tot het gerecht. Daar zou binnenkort verandering in moeten komen met het "Verdrag van Aarhus", dat ook recht op informatie en recht op participatie wettelijk moet vastleggen.

Op 25 juni 1998 ondertekenden 35 Oost- en West-Europese landen in het Zweedse stadje Aarhus het gelijknamige "Verdrag van Aarhus". Dit verdrag van UNECE (United Nations Economic Commission for Europe) werd ondertussen door zeventien landen – vooral Oost-Europese landen – geratificeerd en trad daardoor op dertig oktober jongstleden in werking. De belangrijkste doelstelling van het verdrag van Aarhus is de bescherming van het recht van iedere persoon van de huidige en de toekomstige generaties om te kunnen leven in een milieu dat zijn of haar welzijn en gezondheid garandeert. Deze algemene doelstelling wil men bereiken door alle ondertekende lidstaten te verplichten om toegang tot milieu-informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden te garanderen.

Overheden moeten vooreerst dus milieu-informatie verzamelen en voor het publiek beschikbaar stellen. Daarnaast moeten burgers en verenigingen de mogelijkheid krijgen om te participeren in het gevoerde milieubeleid. Als hierbij problemen ontstaan, dan moet volgens het verdrag elke burger en elke vereniging de mogelijkheid hebben om hiertegen naar de rechter te stappen. Zo komen we bij de derde poot van het verdrag, de toegang tot de rechtbank. Alle ondertekende lidstaten moeten werk maken van 'wide acces to justice', ook voor niet gouvernementele organisaties (ngo's). Zo mag volgens het verdrag van een vereniging geen persoonlijk en rechtsreeks belang worden vereist alvorens een rechtszaak kan worden opgestart, wat in ons land nu nog wel het geval is.

Recht op recht

Vandaag worden milieuverenigingen in België dikwijls geconfronteerd met het probleem dat hun rechtszaken onontvankelijk worden verklaard omdat geen belang kan aangetoond worden om een rechtszaak op te starten. In het Belgisch rechtssysteem wordt immers een zeer enge interpretatie van het begrip "belang" gehanteerd, welke er op neerkomt dat men moet kunnen aantonen dat er een "persoonlijk" en "rechtsreeks" nadeel is. Bij de aantasting van een algemeen of collectief belang (lucht- of watervervuiling, aantasting natuurgebieden,...) is dit natuurlijk niet mogelijk. Het gaat hierbij telkens om

algemene, niet-persoonlijke en onrechtstreekse belangen. Het gevolg daarvan is dat milieuverenigingen vaak geen toegang krijgen tot gewone rechtbanken, voor de burgerlijke partijstelling bij strafrechtbanken en voor procedures bij de Raad van State. Om dat probleem aan te vechten verenigden meer dan dertig Vlaamse ngo's en vzw's zich eind vorig jaar trouwens in het platform 'Recht op Recht'. Verenigingen de toegang weigeren tot het gerecht is immers een ernstige tekortkoming binnen onze democratische samenleving. Zo zorgt het rijke Vlaamse verenigingsleven voor een groter maatschappelijk draagvlak voor het tegengaan van racisme, het verbeteren van het milieu, het tegengaan van maatschappelijke uitsluiting van achtergestelde groepen,... Het is niet meer dan logisch dat deze verenigingen, net als een burger, een volledige toegang krijgen tot het gerecht.

Ook op dit vlak zou het verdrag van Aarhus een kentering teweeg moeten brengen. Zoals gezegd moeten alle ondertekende lidstaten werk maken van "wide acces to justice" – ook voor ngo's – en moeten barrières voor de toegang tot het gerecht voor burgers en verenigingen worden weggevoerd. De inwerkingtreding van dit verdrag is hopelijk dan ook het startschot om de wetgeving op de Raad van State en op de toegang tot gewone rechtbanken aan te passen.

Nog een lange weg te gaan...

Het feit dat ons land het verdrag mee ondertekende, betekent juridisch gezien nog niet dat er ook automatisch rechtsgevolgen voortvloeien voor België, ook niet na dertig oktober. België heeft zich door de ondertekening van het verdrag moreel geëngageerd om het verdrag te ratificeren, waarna het ook afdwingbaar wordt voor de rechtbank. Alvorens het verdrag te kunnen ratificeren, moet de Belgische wetgeving in overeenstemming gebracht worden met het verdrag. Dat vereist enkele belangrijke wijzigingen aan onze Belgische of Vlaamse wetgeving. Zo werd voor het Vlaams gewest reeds gestart met een aanpassing van het decreet openbaarheid van bestuur. Vervolgens moeten vier parlementaire goedkeuringscommissies worden doorlopen, wat ook heel wat tijd in beslag zal nemen. Voor het zomerreces van volgend jaar moet de uiteindelijke ratificatie dan ook niet worden verwacht. ■



Verenigingen hebben nog steeds geen toegang tot het gerecht. Dat is een grote tekortkoming van onze democratische samenleving.

DE WTO GAAT MILIEU OPNEMEN IN DE VOLGENDE RONDE VAN DE ONDERHANDELINGEN OVER DE HANDEL IN DE WERELD

WTO worstelt met milieu

Tekst: Saar Van Hauwermeiren

De vierde ministeriële conferentie van de WTO in Qatar is op 14 november na moeizame onderhandelingen toch uitgemond in een akkoord. De 142 lidstaten hebben de agenda bepaald van een nieuwe onderhandelingsronde over handelsafspraken. De Europese Unie heeft gedaan gekregen dat in de nieuwe ronde voor het eerst rekening zal gehouden worden met het milieu. Daar tegenover staat dat afbouw van de landbouwsubsidies van de EU op de lange baan is geschoven.

Dat de WTO nu ook rekening gaat houden met het milieu, wordt met gemengde gevoelens onthaald. Enerzijds is het positief dat er eindelijk onderhandelingen mogelijk zijn over handel en milieu. Klaus Toepfer, directeur van het UNEP (United Nations Environment Programme), het milieuprogramma van de Verenigde Naties, sprak van een doorbraak: "Totnogtoe waren onderhandelingen over handel en milieu immers taboe voor de WTO." Hij erkende wel dat er nog een lange weg af te leggen is, maar dat de afspraken van Doha toch een nieuwe start betekenen. Minder positief is dat de onderhandelingsagenda rond milieuaspecten beperkt blijft en dat de tekst van het akkoord dubbelzinnig is. Ook wordt er te weinig aandacht besteed aan milieu en duurzame ontwikkeling in de globale onderhandelingsagenda. Teleurstellend is vooral dat er geen gehoor gegeven werd aan de eis van de ngo's om eerst een

grondige evaluatie te maken van hoe duurzaam de vorige ronde was. Er komt dus geen onderzoek naar de gevolgen van de liberalisering van de wereldhandel op duurzame ontwikkeling. Wat is er dan uiteindelijk uit de bus gekomen in Doha?

Dumping voedseloverschotten nog niet afgelopen

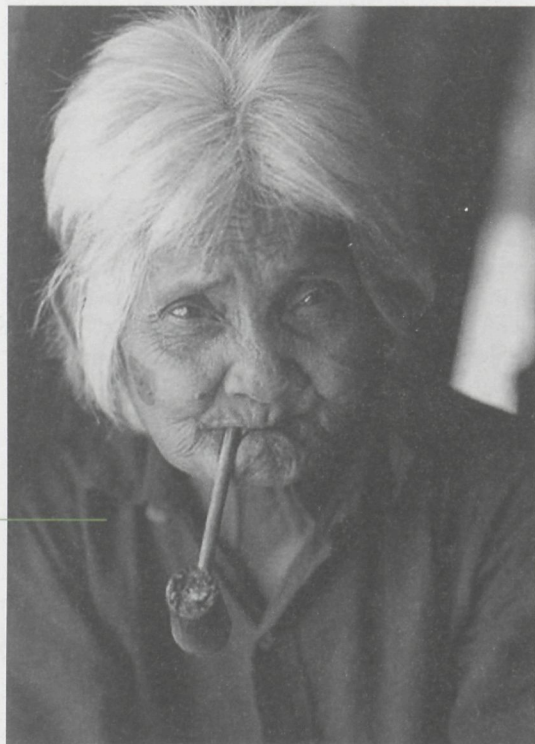
Het akkoord is eigenlijk tot stand gekomen door een compromis over het deel landbouw. Zonder dit compromis was het trouwens nooit tot een nieuwe onderhandelingsronde kunnen komen. In de ontwerptekst stond het uitdoven van exportsubsidies als einddoel vermeld. Momenteel zorgen die exportsubsidies ervoor dat producten uit ontwikkelingslanden niet kunnen concurreren met producten uit de geïndustrialiseerde wereld. Het ontwerpakkoord stelde dat 'vermindering van alle vormen van exportsubsidies met phasing out als einddoel' dit probleem zou aanpakken. De EU bekwam echter dat die zin in het eindakkoord aangevuld werd met een zin die stelt dat er zal onderhandeld worden 'zonder het einddoel vast te leggen'. Dus geen enkele resultaatsverbintenis. Omdat de term 'phasing out' in de tekst bleef staan, heeft de EU wel nieuwe onderwerpen op de agenda kunnen plaatsen, waaronder milieuthema's. Ook al gaat het maar over een aantal aspecten, toch vindt de EU dit een belangrijke doorbraak. De WTO gaat in de toekomst onderhandelen over drie milieuaspecten. Een eerste betreft de relatie tussen de bestaande WTO-regels en specifieke handelsverplichtingen opgenomen in multilaterale milieuakkoorden zoals bijvoorbeeld in de Conventie over Biodiversiteit of Protocol van Kyoto. Toch was niet iedereen even gelukkig met de uitwerking hiervan. Vooral de milieuorganisaties hadden nogal wat tegenwerpingen. Zo staat er dat de onderhandelingen de rechten niet kan aantasten van WTO-leden die geen partij zijn van het multilaterale milieuakkoord in kwestie. Dergelijke bepaling zou er landen toe kunnen aanzetten te doen besluiten de Multilaterale Milieuakkoorden niet te ondertekenen. Een tweede achterpoortje in de tekst zegt dat de onderhandelingen rond de multilaterale milieuakkoorden niets zullen toevoegen of wegnemen van de rechten en plichten van de leden onder de bestaande WTO-akkoorden. Volgens sommigen zou dit betekenen dat er geen onderhandelingen mogelijk zijn over wijzigingen in bestaande WTO-regels, maar dat het uitsluitend kan gaan over verduidelijkingen ervan.

Geen stap vooruit

Ook zal de WTO in de toekomst onderhandelen over procedures voor het uitwisselen van informatie tussen de secretariaten van de multilaterale milieuakkoorden en de relevante comités van de WTO. Momenteel is de communicatie tussen internationale organen die bezig zijn met milieu enerzijds en handel anderzijds, verre van opti-

dossier

Of de bevolking in de ontwikkelingslanden voordeel gaat halen uit de volgende onderhandelingsronde van de WTO, blijft vooralsnog onduidelijk



maal. Ten slotte zullen onderhandelingen plaatsvinden over de afbouw van tarifaire en niet-tarifaire handelsbarrières – zoals importheffingen of invoerquota – voor milieugoederen en diensten, zoals waterzuivering en afvalverwerking. Wat betreft het derde onderhandelingspunt eisen milieuorganisaties meer duidelijkheid over de uiteindelijke definitie van milieugoederen en diensten. Volgens de OESO gaat dit enkel over afvalverwerking en waterzuivering, de milieuverenigingen pleiten voor een bredere visie hierop. Over de effecten die deze vrijmaking eventueel zou kunnen hebben op het milieu en de ontwikkelingslanden, is nog helemaal niets concreets gezegd. Er wordt gevreesd dat de vrijmaking van milieudiensten negatieve gevolgen kan hebben voor de ontwikkelingslanden indien westerse bedrijven vrije toegang krijgen op het terrein van afvalverwerking en waterzuivering.

In de agenda rond milieu wordt ook nog vermeld dat er zal onderhandeld worden over de visserij-subsidies. Dit was een punt waarvoor sterk gelobbyd werd door milieugroepen, die herhaaldelijk gewezen hebben op het feit dat deze subsidies leiden tot overcapaciteit in de visserijvloot. Dat heeft dan weer overbevissing als gevolg.

Naast deze onderhandelings thema's besteedt het ministerieel akkoord nog aandacht aan de rol van het Comité rond Handel en Milieu van de WTO. Dat Comité bestaat al sinds 1995, maar tot nu toe bleef de bijdrage ervan beperkt tot het analyseren van de problematiek. Door het ministerieel akkoord zou het mandaat van het Comité verruimd worden. Het Comité wordt nu opgedragen om specifiek te werken rond labels voor milieudoelstellingen, het akkoord rond TRIPS (handelsgerelateerde aspecten van intellectuele eigendomsrechten), het effect van milieumaatregelen op markttoegang, specifiek voor ontwikkelingslanden en ook situaties waarbij het afbouwen van handelsrestricties en verstoringen ten goede komt van zowel de vrijhandel, het milieu als ontwikkeling. Het comité moet rond deze thema's onder andere identificeren of er nood is aan verheldering van de WTO-regels en wordt gevraagd om tegen de vijfde Ministeriële conferentie aanbevelingen te formuleren voor actie, met inbegrip of het wenselijk is dat er onderhandelingen opgestart worden over deze thema's. Dit komt er dus op neer dat er eerst nog zal gestudeerd worden vooraleer er tijdens de volgende conferentie in 2003 beslist wordt of er over deze thema's echt zal onderhandeld worden.

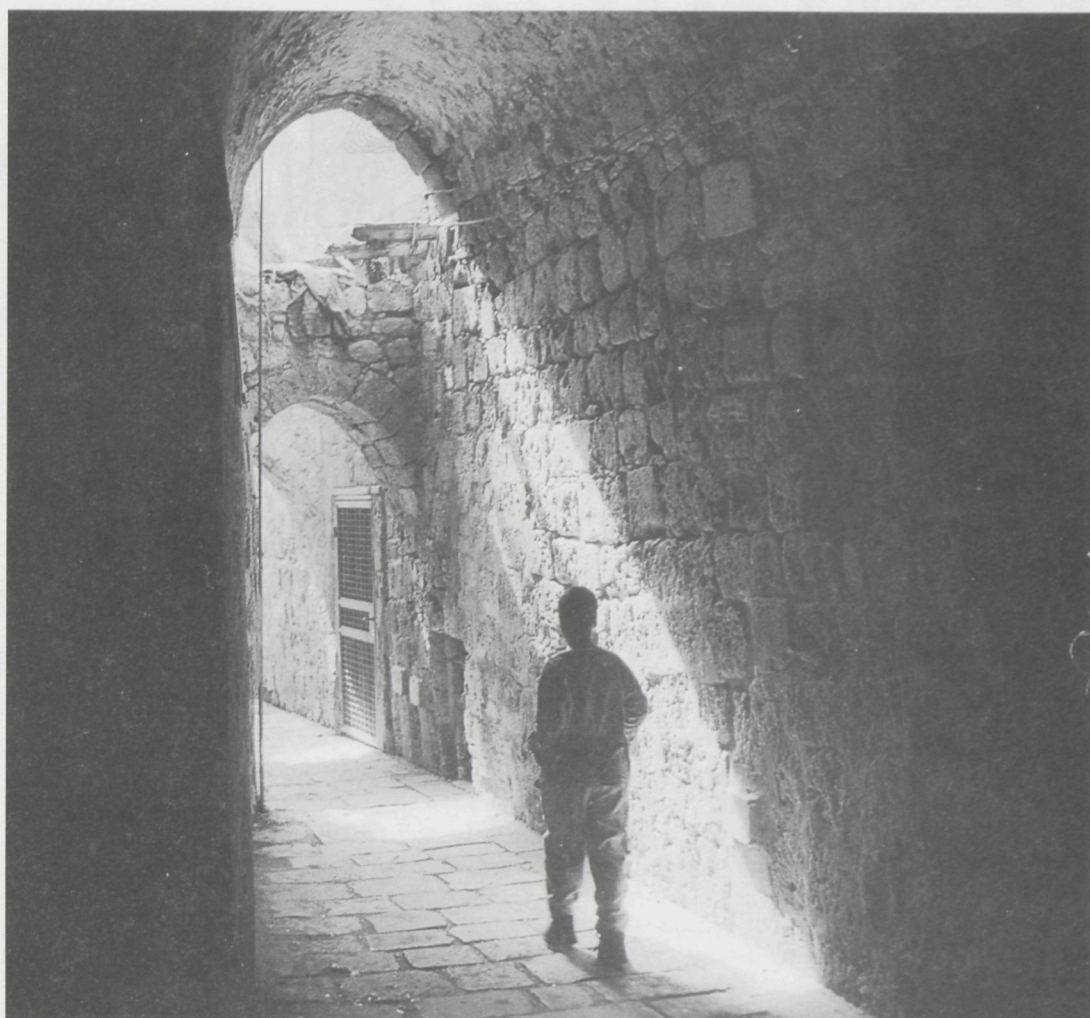
Ten slotte erkent het Ministerieel akkoord het belang van technische bijstand en capaciteitsopbouw rond handel en milieu voor ontwikkelingslanden, en moedigt leden aan om expertise en ervaringen uit te wisselen. Tegen de volgende ministeriële conferentie zal hierover een rapport worden voorbereid. Het blijft vooralsnog wachten op concrete maatregelen.

Of het akkoord van Doha een stap vooruit is voor de ontwikkelingslanden, is nog maar de vraag. Op verschillende punten hebben de ontwikkelingslanden wel gewonnen. Als de afbouw van landbouwsubsidies er zou komen, dan opent dit niet alleen de weg naar een meer duurzame landbouw, het is ook een goede zaak voor boeren in ontwikkelingslanden. Exportsubsidies, die leiden tot overproductie en waarmee Europa zijn de overschotten van de landbouw elders in de wereld dumpst, moeten naar omlaag. Uiteindelijk zullen ze moeten verdwijnen.

Ontwikkelingslanden niet happig op milieunormen

Als gevolg van de onderhandelingen moeten ontwikkelingslanden makkelijker toegang krijgen tot de geïndustrialiseerde landen voor hun landbouwproducten. De mogelijkheid om binnen de onderhandelingen over landbouw een ontwikkelingsbox op te zetten om bv. voedselzekerheid te garanderen, blijft bestaan. De verklaring over het TRIPS-akkoord en volksgezondheid geeft ontwikkelingslanden expliciet het recht om gepatenteerde medicijnen na te laten maken als ze vinden dat er een gezondheidsrisico dreigt. Een probleem blijft wel dat de licenties voorlopig enkel gebruikt mogen worden voor de productie van medicijnen die in hoofdzaak bestemd zijn voor de thuismarkt. Tegen eind 2002 moet er een oplossing komen voor ontwikkelingslanden die zelf niet over de nodige productiecapaciteit beschikken en daarom de medicijnen uit een ander land willen invoeren. Verder hebben de EU en de ACP landen groen licht gekregen voor het Cotonou-akkoord over preferentiële markttoegang dat in 2000 werd afgesloten, waardoor de ACP-landen (Afrikaanse, Caraïbische en Stille Zuidzee landen) een betere markttoegang tot de EU krijgen. Anderzijds hebben de rijke landen hun belofte niet gehouden om meer markttoegang voor textielproducten te creëren. Over sociale normen is er op de ministeriële conferentie geen doorbraak gekomen. De gesprekken over het respecteren van de fundamentele arbeidsnormen worden doorgewezen naar de Internationale Arbeidsorganisatie. In het algemeen zijn ontwikkelingslanden geen voorstanders van onderhandelingen over sociale en milieunormen. Maar dat heeft vooral te maken met de zware technische en controlevereisten waarmee deze landen dan geconfronteerd zouden worden.

De preambule van het akkoord mag dan wel verwijzen naar duurzame ontwikkeling, de concrete tekst van Doha staat daar nog mijlen ver vandaan.



© Joris Ganssmans

Spanning tussen EU en ontwikkelingslanden

"De uitkomst van de WTO onderhandelingen is het resultaat van een forcing die de EU achter gesloten deuren doorvoerde tijdens de nacht van dinsdag 13 op woensdag 14 november", zo stelt Marc Maes van 11.11.11. die het proces in Doha ter plaatse heeft opgevolgd. Tot dinsdagavond was het onderhandelingsproces redelijk transparant verlopen. De Voorzitters van de Conferentie en van de Algemene Raad van de WTO, de Directeur-Generaal en de 7 facilitators die waren geselecteerd onder de WTO-leden, stuurden de consultaties en rapporteerden naar de plenaire vergaderingen. Maar de tekst die op woensdagochtend na een nacht onderhandelen voorlag, gaf de EU plots op de meest cruciale punten haar zin. Bovendien was het verzet tegen deze tekst plots sterk afgenomen. Wat kon er gebeurd zijn? Marc Maes: "Alles wijst erop dat de Europese Unie er voor gezorgd heeft dat het front van de ontwikkelingslanden uit elkaar gespat is. Gelukkig hebben individuele Afrikaanse en Caribische landen hun verzet, samen met India, volgehouden en uiteindelijk de mogelijkheid bedongen om de onderhandelingen over de Singapore issues in 2003 nog te blokkeren. Maar volgens mij is de 'Europese Ronde' die nu gaat komen zeker niet positief voor de ontwikkelingslanden."

Henk Mahieu, Adviseur-generaal van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, spreekt anderzijds vol lof over Pascal Lamy, die het mandaat had gekregen om voor Europa te onderhandelen. Toch is ook Mahieu op bepaalde punten pessimistisch: "Het ziet er naar uit dat volksgezondheid zal moeten inboeten om markttoegang te verzekeren voor de ontwikkelingslanden". Toepassen van het voorzorgsbeginsel is nog steeds taboe in de WTO. "Het Europese verbod op rundsvlees, behandeld met hormonen, zal misschien wel herbekeken moeten worden." Ook inzake ggo's kan dit versprekende gevolgen hebben. De EU zal haar strikte beleid over ggo's waarschijnlijk niet langer kunnen blijven handhaven.

Esmeralda Borgo

mobiliteit

DESIGNERS EN AUTOCONSTRUCTEURS DEBATTEREN OVER HET ONTWERP VAN DE NIEUWE MOBILITEIT

Transit: mobiel design

Tekst: Jan Verschooren

Op 18 oktober organiseerde de Stichting Interieur een Staten Generaal van het Design in de Bottelarij in Brussel. Er kwamen ongeveer zeshonderd deelnemers opdagen, om te luisteren en deel te nemen aan een debat over design en mobiliteit.

"En hebde gij meubelen, en hebde gij huisgerief, dan kunde gij trouwen met uw lief", zo gaat het in het oude volksliedje. Maar de tijden zijn veranderd. Om te mogen trouwen heb je tegenwoordig een auto nodig, geen huisgerief. Misschien is dat de reden voor een organisator van een meubelbeurs om een debat te organiseren over design en mobiliteit?

De Stichting Interieur is traditioneel de organisator van de gelijknamige Biënnale rond Wooncreativiteit in Kortrijk, wereldwijd geprezen als één van de toonaangevende evenementen inzake design. Dit najaar pakte de Stichting Interieur uit met een nieuw initiatief: TRANSIT I/De/A. Het letterwoord I/De/A staat daarbij voor de Interieur Design Academy, die tijdens de jongste Interieur Biënnale in oktober 2000 werd opgericht. I/De/A profileert zich als een open platform waarmee de Stichting haar actieradius buiten de woonsector wil uitbreiden. Na tentoonstellingen in Parijs, New York, en Keulen, met Matali Crasset, Karim Rashid, en het project 'Drive In', wordt met TRANSIT I/De/A nog een stap verder in die richting gezet. TRANSIT I/De/A wordt het lanceringsmoment voor een nieuwe biënnale, waarvan de eerste editie in 2003 is gepland. Net als bij de Interieur Biënnale wordt het unieke concept gehanteerd van een beursformule, gekoppeld aan tentoonstellingen, debatten, en lezingen. Zo probeert de Stichting de jongste ontwikkelingen in de designsector in een zo breed mogelijke maatschappelijke en culturele context te situeren.

Tijdens het panelgesprek op Transit werd gedebatteerd over de groeiende hunker naar een mobieler en nomadisch bestaan. Mobiliteit moet daarbij in de breedst mogelijke betekenis van het woord geïnterpreteerd worden, als 'designs for movement': gaande van sneakers en surfplanken, over fietsen en auto's, tot mobilofoons en de informatiesnelweg. Het grote verschil met de meeste andere mobiliteitsdebatten was dat het individu het uitgangspunt vormde, en niet de breed maatschappelijke mobiliteitsplannen. Klassieke debatten over dit thema vergeten vaak de rol van het individu.

Het debat over mobiliteit kreeg naast een aantal uitgelezen designers het gezelschap van enkele experts ter zake, zoals Matthijs van Dijk van de TU Delft, Serge Mouangue van Renault, Lowie Vermeersch, werkzaam bij Pininfarina, en Jozeph Forakis van Motorola en Ross Lovegrove.

Meer dan auto's alleen

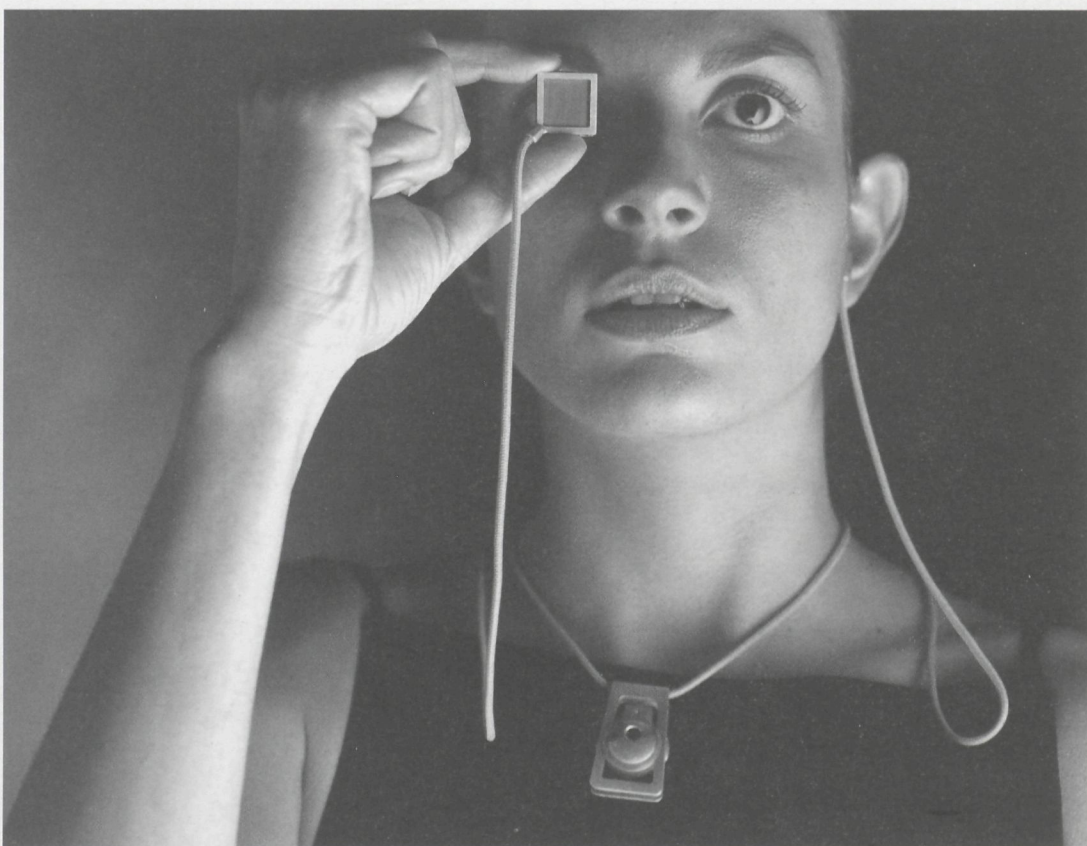
Mobiliteit en design, wat is dat voor iets? Voor veel specialisten die met mobiliteit bezig zijn, bleek de connectie tussen de twee te vaag. Daarom was op heel het debat bijna niemand van de administratie of de ngo's aanwezig. Jammer, want het niveau van het debat was erg hoog.

Het was boeiend om te zien hoe de designer van Renault, Serge Mouangue, echt wel heeft nagedacht over "de auto". Naar eigen zeggen haat hij auto's en hij heeft dat ook kenbaar gemaakt aan Renault. Hij rijdt zelf niet met de auto aangezien hij een hekel heeft aan het zich opgesloten in een doosje verplaatsen. Desondanks, of juist daarom werd hij aangeworven door Renault. Wie wil nadenken over iets wat hij niet echt leuk vindt, zal allicht terug gaan naar de roots en waarschijnlijk met vernieuwende ideeën voor de pin-nen komen, iets waar Renault zich op wil profileren. Desondanks werd hem het vuur zwaar aan de schenen gelegd door Ross Lovegrove, een ont-

werper. Hij maakte zeer duidelijk dat mobiliteit heel wat meer is dan auto's alleen. Hij pleit voor de promotie van alle vormen van vervoer, niet in het minst de fiets. Hij verweet Mouangue dat hij dan wel kritisch naar de auto keek, maar met de Avantime (nieuwe model van Renault) uiteindelijk toch in het stramien van de gewone auto blijft lopen.

Designers zijn ook zeer goede timewatchers, en dat ontbreekt wel eens in de "mobiliteitswereld". Designers weten dat onder invloed van gebeurtenissen als de aanslagen in New York van 11 september mensen bijvoorbeeld terug liever in voertuigen zitten die wat geslotener aandoen omdat dit een veiliger gevoel geeft. Door de gevoeligheid hiervoor, zijn zij veel beter in staat om creatief na te denken over duurzame mobiliteit, niet in het minst over de veiligheid van individu. Er werd opgeworpen dat de gebruikers het laatste woord hebben, en dat bijvoorbeeld voertuigen met andere energiebronnen niet gekocht worden. Hier kwam de marketing om de hoek kijken. Lovegrove schoot dan ook onmiddellijk recht en poesterde terecht dat dit flauwe kul was, aangezien je deze voertuigen ook nergens kan kopen.

Ik kan alleen maar de organisatoren proficiat wensen met deze moedige bijdrage tot het kijken met open vizier. Jammer dat de vele ingenieurs die in Vlaanderen mobiliteitsspecialisten genoemd worden, er niet waren.



Transit bekijkt mobiliteit als een "way of life". Mobiliteit is niet alleen wandelen, autorijden, trampen en fietsen, ook gsm's, laptops en een nomadische levenswijze maken er deel van uit

Vanaf 2002 gaat Vlaanderen de energiemarkt privatiseren

Vlaamse elektriciteitsmarkt in stroomversnelling

Tekst: Dirk Van Regenmortel
Jo Van Assche

Op vraag van Europa gaat Vlaanderen de markt voor de productie en verkoop van energiemarkt opengooien. Dat gebeurt met oog voor sociale, economische en groene argumenten.

De Vlaamse regering heeft op initiatief van minister van Energie Steve Stevaert op 28 september 2001 het 'ontwerpbesluit inzake de openbare dienstverplichtingen ter bevordering van het rationeel energiegebruik' principieel goedgekeurd. Dit besluit met lange titel regelt één van de openbare dienstverplichtingen die in een geliberaliseerde markt worden opgelegd aan zowel oude als nieuwe producenten, de verdelers van energie en de netbeheerders. Vanaf 2002 zal het vrij verkeer en verkoop van energie immers stap voor stap mogelijk worden in Vlaanderen. Het doel is dat de overheid de energiesector doorzichtig maakt en dat concurrentie mogelijk wordt. Nu is het Vlaams energielandschap ondoorzichtig, met Electrabel en de intercommunales in het centrum van het kluwen. Om de doorzichtigheid te bevorderen zal de productie, de distributie en de verkoop van elektriciteit in aparte bedrijven worden ondergebracht. De overheid gaat op vraag van Europa een vrije markt creëren voor de productie en de verkoop van energie. De leveranciers zullen vrij hun energie kunnen aankopen en wij allen zullen vrij onze leverancier kunnen kiezen, net zoals we onze GSM- of telefoonoperator kiezen. Let wel op, gezinnen kunnen pas beginnen shoppen vanaf medio 2003. Het zijn de bedrijven die eerst vrije keuzes mogen maken. De producenten produceren, de leveranciers leveren en voor al het transport van energie zorgen de netbeheerders. Die voorzien in het onderhoud van het elektriciteitsnet. De netbeheerders – lees de verzamelde gemeenten en provincie – kunnen dit toevertrouwen aan de oude vertrouwde intercommunale, aan een nieuwe maatschappij of aan een privé-partner.

Gratis elektriciteit voor iedereen

De Vlaamse overheid kiest niet voor een blinde liberalisering: ze wil er zorg voor dragen dat er een open en echte concurrentie komt. Daarom is de overheid overgegaan tot de oprichting van de VREG, de Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en de Gasmarkt. De overheid wil daarnaast de consument beschermen. De Europese richtlijnen stellen immers dat een regio om sociale en ecologische redenen verplichtingen kan opleggen aan zowel producenten, verdelers als netbeheerders. Daarom verplicht de Vlaamse regering de energieleveranciers om iedereen effectief aan te sluiten op het net en dus niet zomaar mensen of gezinnen met lage inkomens af te sluiten. Ze vraagt ook om aan ieder gezin gratis 500 kWh te leveren, een duidelijk en vastomlijnd sociaal basispakket energie. Ook op vlak van energiebesparing komen er maatregelen. De netbeheerder krijgt een duidelijke maatschappelijke rol: zij moeten

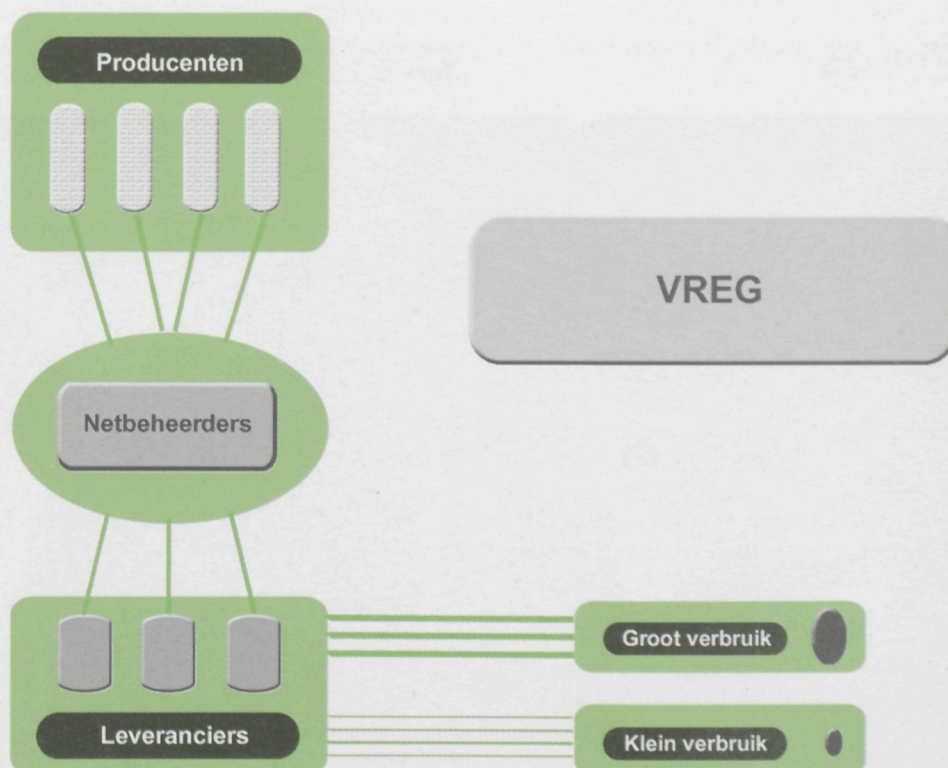
ten bewijzen dat ze huishoudens, gemeenten en bedrijven reëel meewerken aan het besparen van energie. Jaarlijks zal de netbeheerder dienen te bewijzen dat hij in totaal 1% primaire energie (doet) besparen bij haar netklanten via goede informatie op maat, premies en audits. Maar ook de leverancier zal moeten meewerken aan een meer duurzame energievoorziening: hij zal minimum 3% van zijn stroom uit hernieuwbare energie moeten putten en geen reclame meer mogen maken voor elektrische verwarming, een zeer energieonvriendelijke manier van verwarmen. Indien deze verplichtingen niet nagekomen wordt door deze maatschappijen betalen ze de Vlaamse overheid een boete. Grove nalatigheden kunnen de vergoeding in gevaar brengen.

Een nieuwe energiefactuur

Mooi, maar wat betekent dit nu allemaal voor de energiefactuur die u thuis ontvangt? Allereerst zal

u vanaf 2002 kunnen genieten van 500 kWh gratis elektriciteit. Vanaf medio 2003 kan iedereen vrij een leverancier kiezen. De consument zal ook duidelijk kunnen vragen om groene stroom te ontvangen van de leveranciers. Vanaf 2003 zal de netbeheerder energieadvies en een waaier aan energiepremies moeten aanbieden. Op de factuur zal iedereen duidelijk de herkomst van de energie kunnen zien, tezamen met een overzicht van het energieverbruik van de laatste drie jaar. Niet alleen de consument, maar ook een groot energiehuishouden als een gemeente, zal dus vanaf 2003 kunnen genieten van meer ondersteuning bij het efficiënt beheer van zijn energiehuishouden. ■

Meer info: <http://www.vreg.be>



De VREG – de Vlaamse reguleringsinstantie voor de elektriciteits- en gasmarkt – zal de eerlijke concurrentie bewaken. Ook zal ze zorgen voor ecologische en sociale maatregelen bij de verdeling van energie

EEN VOORSTEL VOOR DE RICHTLIJN VOOR EEN EUROPEES SYSTEEM VOOR VERHANDELBARE EMISSIERECHTEN MOET DE KOSTEN VOOR CO₂-BESPARING DRUKKEN

Lucht te koop

Eind oktober presenteerde de Europese Commissie een voorstel voor de Richtlijn voor Handel in Emissierechten binnen Europa. Dat systeem moet toelaten om de uitstoot van broeikasgassen zo goedkoop mogelijk te reduceren. Geen enkele lidstaat heeft zich totnogtoe verzet tegen de implementatie van de richtlijn, al blijven er vragen. Een systeem van verhandelbare emissierechten kan positieve gevolgen hebben voor het leefmilieu, maar moet dan wel voldoen aan de juiste randvoorwaarden.

Met het Protocol van Kyoto heeft Europa zich verplicht om emissies van broeikasgassen tijdens de periode 2008-2012 met 8% terug te dringen ten opzichte van 1990. Door handel in emissierechten – zowel binnen Europa als met andere geïndustrialiseerde landen – denkt de Commissie de totale kosten van die verplichtingen sterk te kunnen drukken. Het voorstel van de Commissie voor een Europees systeem bouwt voort op de resultaten van de discussie die gevoerd werd rond het Groenboek Handel in Broeikasgassen dat de Europese Commissie in maart verspreidde. Uit de reacties die de Commissie op dit groenboek kreeg, bleek dat er een sterk draagvlak is voor dit instrument.

Door het systeem van emissiehandel zullen de emissies gereduceerd worden binnen Europa daar waar dit het goedkoopst kan. Bedrijven krijgen namelijk een vergunning toegewezen om een

Tekst: Saar Van Hauwermeiren

bepaalde hoeveelheid broeikasgassen uit te stoten. Dringen zij hun emissies terug tot onder het niveau van hun vergunning, dan kunnen ze hun overschot aan emissierechten verkopen aan bedrijven die hun doelstellingen minder gemakkelijk behalen. Het totale emissieplafond ligt echter vast. De handel kan het totale emissieplafond dus niet veranderen, hetgeen een noodzaak is om de totale hoeveelheid uitgestoten broeikasgassen terug te dringen. De overheid kan door de hoeveelheid emissierechten die ze op de markt brengt, precies bepalen hoeveel uitstoot van broeikasgassen er zal zijn. De economische argumenten om gebruik te maken van een systeem van emissiehandel worden ondersteund door tal van recente studies.

Eerst opwarmen

De eerste fase – tussen 2005 en 2007 – is een soort testfase, voor de eerste verbintenissen van het Protocol van Kyoto in werking treden. De Commissie denkt heel wat ervaring op te doen met het Europese systeem, ervaring die ze nadien kan gebruiken wanneer het internationale systeem van emissiehandel begin 2008 van start gaat. Tijdens de initiële fase zouden de emissierechten gratis verdeeld worden en zou er een lagere boete zijn bij het niet naleven van de regels. Er is geen limiet voorzien op de emissies van een individuele installatie of bedrijf, zo lang die maar genoeg emissiekredieten kan kopen. De Commissie voorziet echter uitzonderingen als zou blijken dat de uitstoot van een bepaalde installatie zorgt voor sterke negatieve lokale effecten. Het systeem zou in een eerste fase enkel van toepassing zijn op CO₂, niet op de andere broeikasgassen, omdat er nog te veel onzekerheden zijn bij de monitoring van deze gassen. Ongeveer 46% van de voor 2010 geschatte CO₂-emissies van de EU zouden zo gedekt worden, goed voor zo'n 4000 tot 5000 installaties. Het gaat om sectoren die onder de IPPC-Richtlijn (Richtlijn over geïntegreerde preventie en controle van vervuiling) vallen. De IPPC-richtlijn vereist dat de bedrijven gebruik maken van de best beschikbare technieken. Ook zijn de bedrijven onderworpen aan vereisten voor efficiënt gebruik van energie. Door het systeem van verhandelbare emissierechten zou er nu dus ook een totaal plafond gesteld worden aan de CO₂-emissies van een aantal grote bronnen. Ook grote stookinstallaties zullen mee opgenomen worden in het systeem. De chemische sector en de afvalverbranding zouden echter niet mee opgenomen worden. Sectoren die wel in aanmerking komen zijn de elektriciteit- en warmteopwekking, ijzer en staal, raffinage, glas, aardewerk en bouwmaterialen, pulp, papier en drukwerk.

Gebakken lucht

De beslissing over het totaal aantal emissiekredieten en de wijze waarop deze verdeeld worden, wordt aan de lidstaten overgelaten. Dit is een zware tekortkoming van de ontwerprichtlijn. Elke lidstaat moet wel een nationaal plan maken



De Europese Commissie heeft een voorstel klaar haar lidstaten CO₂-emissierechten te laten verhandelen

voor de toekenning van de rechten. Dat plan moet gebaseerd zijn op objectieve en transparante criteria die vastgelegd zijn in de richtlijn.

Het systeem laat ook toe dat emissiekredieten opgespaard worden van jaar tot jaar, waardoor er ook een te grote flexibiliteit ontstaat over de tijd. Het is ook helemaal niet duidelijk wat de precieze link zal zijn van het Europese systeem van verhandelbare emissierechten en het internationale systeem. Er bestaat namelijk een risico van aankoop van fictieve emissieverminderingen wanneer landen, waaruit die verminderingen afkomstig zijn, te lakse doelstellingen hebben gekregen. Daarbij wordt gedacht aan landen zoals Rusland of Oekraïne die daarenboven aanzienlijke verminderingen kunnen bereiken door de recessie in oude industrietakken. In plaats van de investeringen te sturen naar die installaties die op de goedkoopste manier de gewenste reducties kunnen realiseren, zorgt emissiehandel er dan voor dat gebakken lucht opgekocht wordt. De reducties ontstaan dan niet door investeringen, maar door het sluiten van failliete bedrijven.

Bovendien stellen er zich problemen wanneer emissiekredieten in de handel zouden gebracht worden afkomstig van landen die geen doelstellingen hebben. Dat zijn meer bepaald kredieten die verkregen werden door het gebruik van het Clean Development Mechanism in ontwikkelingslanden. Wanneer een industrieland investeert in de ontwikkeling van schone technologieën in ontwikkelingslanden, moeten ze thuis geen reducties meer doorvoeren.

Veiling op Europese schaal

Het is evident dat een systeem van verhandelbare emissierechten pas goede resultaten kan opleveren als er een degelijk systeem is van monitoring en verificatie. Tegelijkertijd moet er ook een streng sanctiesysteem voorzien worden. Ook dient de initiële verdeling van de rechten op een billijke manier te gebeuren, waarbij bedrijven die reeds inspanningen geleverd hebben voor emissiereductie niet benadeeld worden ten opzichte van achterblijvers.

Een Europees veilingssysteem voor de initiële verdeling van de rechten is te verkiezen. Een veilingssysteem brengt trouwens ook nog geld in het laatje voor de overheid. Het is cruciaal dat er geen enkele sector of bedrijf dat onder het systeem valt door de lidstaten uitgesloten kan worden van het systeem. Het Europees systeem van verhandelbare emissierechten moet ingezet worden als complementair instrument aan de EU-energietafs. Zo verkrijgt Europa een complementaire benadering. Verhandelbare emissierechten zouden gelden voor grote en gemakkelijk omschrijfbaar bronnen in een sterk competitieve omgeving, zoals de staalnijverheid. Die sectoren worden nationaal toch meestal vrijgesteld van energietaks. Anderzijds moeten er energietaksen komen voor kleinere en diffuse bronnen zoals transport, gebouwen en verwarming. In elk geval moet in eerste instantie sterk gepleit worden voor de energietaks. Wat wel pleit voor de handel in emissierechten is dat hierover kan beslist worden bij gekwalificeerde meerderheid in de raad van leefmilieuministers. Dit instrument zou dus snel ingevoerd kunnen worden. Bij de EU-energietafs ligt dat niet zo gemakkelijk, daar is unanimitéit in de Ecofin-raad vereist.

Tot nu toe heeft geen enkele lidstaat zich uitgesproken tegen het invoeren van de richtlijn rond verhandelbare emissierechten. Lidstaten hebben wel verscheidene meningen over het al dan niet vrijwillige karakter van het systeem, de mogelijkheid die geboden moet worden om er eventueel



Ongecontroleerde handel in vervuilende gassen kan onverwachte gevolgen hebben

andere sectoren in op te nemen, de mate waarin het systeem aanvullend moet zijn op andere maatregelen en het al dan niet gratis toekennen van de rechten. Het zal van de concrete invulling van al deze elementen afhangen of het systeem ook werkelijk zal bijdragen tot een beter milieu. ■

Handel in emissie kan vervuiling doen toenemen

Om binnen de gestelde normen voor vervuiling te blijven, verhandelen Amerikaanse stroomproducenten rechten op emissies. Maar die handel moet op de voet gevolgd worden. Zoniet kunnen de gevolgen nog erger zijn dan zonder de strategie, schrijft het tijdschrift *New Scientist*. Onderzoekers in Texas, waar de handel van emissierechten al in voege is, hebben ontdekt dat de exacte plaats waar de vervuiling uitgestoten wordt al even belangrijk is als de hoeveelheid vervuiling. Stofstofoxides (NO_x) bijvoorbeeld, reageren met vluchtige organische componenten om zo ozon te vormen. Dat is een belangrijk element van smog, wanneer het in de onderste lagen van de atmosfeer vrijkomt. Wanneer stroomcentrales op steenkool of petroleum extra rechten kopen om NO_x uit te stoten, kan de smog lokaal heel hoge concentraties bereiken, ontdekten de wetenschappers. Dat kan leiden tot ademhalingsproblemen, zure regen en de aantasting van de vegetatie. Alhoewel door de verhandeling van de rechten de totale hoeveelheid uitgestoten NO_x gehalveerd kan zijn, kunnen de gevolgen heel wat erger zijn dan voor de tijd van de verhandeling van de rechten. De onderzoekers van de University of Texas in Austin, deden hun voorspellingen aan de hand van een computersimulatie. Daaruit bleek dat in enkele

scenario's de ozonvervuiling met een kwart toenam, in vergelijking met de situatie waarbij alle stroomcentrales evenveel rechten hadden om te vervuilen. In enkele gevallen bleek het er in de uitkomsten van de modellen zelfs op uit te draaien dat de vervuiling hoger was dan wanneer er helemaal geen verplichte vermindering van de uitstoot was. Toch bleek in enkele scenario's dat de ozonvervuiling tot de helft afnam. De Texaanse overheid had reeds vroeger geprobeerd het probleem van de verhoogde vervuiling te voorkomen. Daartoe had The Texan Emissions Banking and Trading Program het grondgebied opgedeeld in grote regio's. Enkel binnen die regio's mogen de stroomproducenten emissierechten verhandelen. Het onderzoek wijst echter uit dat deze maatregel niet volstaat.

De Texanen hebben nog geen onderzoek gedaan naar de effecten van de handel in emissierechten voor andere stoffen dan NO_x . Toch vermoeden de onderzoekers dat ook handel in de emissierechten voor vervuilende stoffen die complexe interactie hebben met de omgeving, soortgelijke gevolgen kan hebben. Voorzichtigheid bij het opzetten van handelsrechten op vervuiling blijft dus geboden.

Joris Gansemans

NIETTEGENSTAANDE DE LIJVIGHEID VAN DE PUBLICATIE, IS HET ONTWERP VAN HET MOBILITEITSPLAN VLAANDEREN EEN MAGER BEESTJE

Mobiliteitsplan brengt Vlaanderen niet in beweging

Om Vlaanderen terug in beweging te zetten, heeft minister Stevaert een voorstel voor het Mobiliteitsplan Vlaanderen laten uitwerken. Via verschillende scenario's wil het plan de toekomst van de mobiliteit in Vlaanderen aanschouwelijk maken.

Tekst: Jan Verschooren

Volgens antropologen is het zo'n 2 miljoen jaar geleden dat de *Homo sapiens* op twee benen is gaan lopen. Dat had zo wel wat voordelen. Plots kreeg de mensheid twee handen vrij om allerlei voorwerpen te gaan "manipuleren". De meer dan gemiddelde herseninhoud van die mens gaf hem een ongezien vermogen om dingen te leren. Alhoewel hij na een tijdje zijn nomadisch bestaan opgaf, kreeg hij plots de behoefte om zware voorwerpen te vervoeren. Eerst ging dat nog goed op twee benen. Maar alles kan beter: bij toeval vond de mens het wiel uit. Daar kon je nog zwaardere ladingen mee vervoeren.

Hij was er beter niet aan begonnen. Want dat alles heeft geleid tot wegen, snelwegen en files en, heel recent, het Mobiliteitsplan Vlaanderen. Een mooi werkstuk, maar er blijkt hoegenaamd niet uit hoe het in Vlaanderen verder zal gaan.

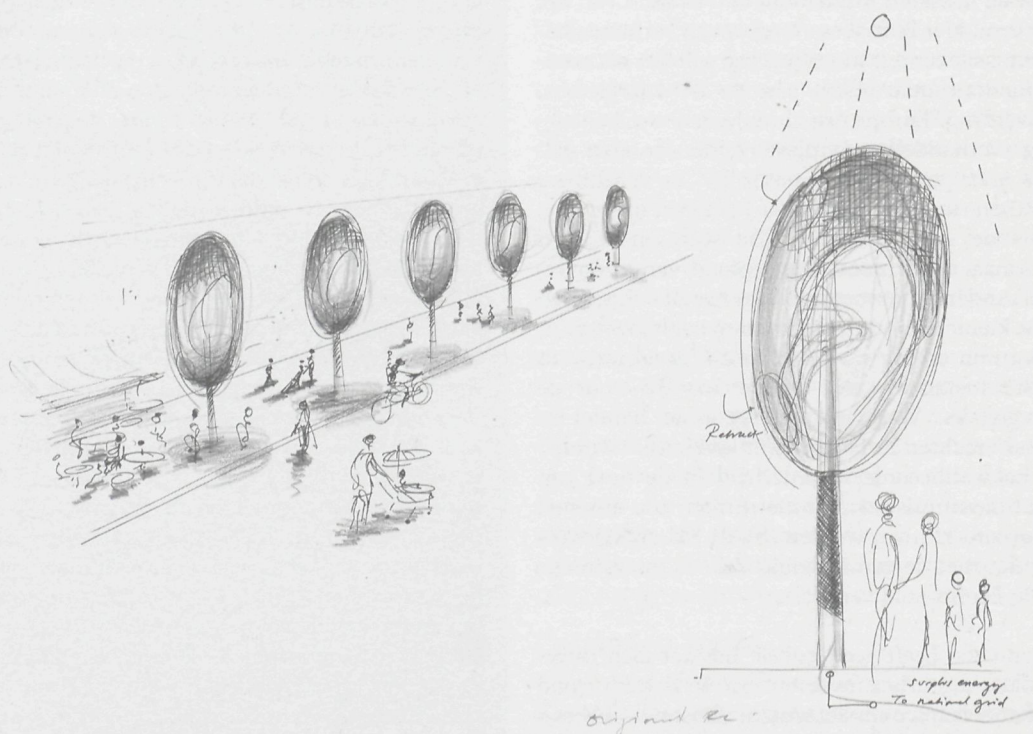
Vijf doelstellingen

Het ontwerpplan, tot hiertoe slechts een voorstel, streeft vijf doelstellingen na: bereikbaarheid, toegankelijkheid, verkeersveiligheid, leefbaarheid, milieu en natuur. Daarbij is alles berekend in twee scenario's: het trendscenario en het duurzaam scenario. Het trendscenario is het gevolg wanneer het huidige beleid gewoon op zijn

beloop gelaten wordt, met alle reeds genomen beslissingen ingecalculeerd. Wanneer men de maatregelen die voorgesteld worden in het mobiliteitsplan invoert, treedt het duurzaam scenario op. Dat zou moeten leiden tot een betere mobiliteit in Vlaanderen.

Het plan op zich bestaat uit een algemene beschrijving van de toestand en de knelpunten van de mobiliteit in Vlaanderen. Vervolgens krijgen we, ingedeeld aan de hand van de vijf peilers, een resem mogelijke maatregelen. Wanneer we die allemaal willen uitvoeren, kost dat om en bij de vijf a zeshonderd miljard frank (12 a 15 miljoen Euro). Dat geld is er niet, dus in het definitieve, nog goed te keuren plan zal de overheid keuzes moeten maken. Willen we in het realistische scenario toch een vleugje duurzaamheid behouden, dan moeten er eerst en vooral middelen gaan naar openbaar vervoer en fietsvoorzieningen. Pas als er nadien nog financiële middelen overschieten, kan gedacht worden aan de eventuele aanleg van missing links – nieuwe wegen die knooppunten moeten verbinden. Eerst openbaar vervoer en fiets en dan pas weginfrastructuur is zonder twijfel de beste, maar minst waarschijnlijke, optie.

Van bij de start van de opmaak van het mobiliteitsplan besloot de overheid om de algemene principes van een strategische MER toe te passen op het plan. Dat betekent dat er verschillende scenario's beschreven worden, die dan tijdens de evaluatie vergeleken worden. Bij een gewone MER worden slechts de gevolgen van één enkel scenario beschreven. Ook konden een aantal professoren en specialisten tijdens de opmaak van



Het Mobiliteitsplan Vlaanderen wil een allesomvattende visie geven over personenvervoer, milieu, natuur, openbaar vervoer, vrachtvervoer. Daarbij blijft het heel vaag

mobiliteit



De personenauto is nog steeds het belangrijkste uitgangspunt van het Mobiliteitsplan Vlaanderen

© Transit

het Mobiliteitsplan input geven en de teksten na lezen. Hierdoor bevat het plan reeds aanbevelingen voor de doelstellingen leefbaarheid, veiligheid, milieu en natuur.

Onder de doelstelling "beperken van schade aan natuur en milieu", staat ongeveer alles wat de milieubeweging maar wensen kan. Toch is het zo dat er steeds een evenwicht nagestreefd wordt tussen de vijf doelstellingen. Dus eerst bekijkt het Mobiliteitsplan de verschillende eisen vanuit elke hoofddoelstelling, waarna deze "gematcht" worden. Wat daaruit komt is natuurlijk een heel ander verhaal. Tenslotte werd ook het trendsce- nario met het duurzaam scenario vergeleken. De resultaten stemmen alleszins niet echt optimistisch. Zowel voor het trendsce- nario als zelfs voor het duurzaam scenario wordt voorzien dat het milieu er op achteruitgaat. Zowel de hinder voor de mens als de schade aan het milieu zal toenemen. De aanleg van bijkomende infrastructuur zal bijvoorbeeld 3,9 % meer ruimte innemen voor wegen en zal 29 beschermde landschappen, 21 beschermende dorpsgezichten en 4 beschermen- de stadsgezichten rechtstreeks verstoren. Meer wegen, dat betekent over het algemeen meer vel- den, weides en natuurgebieden die verder ver- snipperd worden. En dan wordt hierin nog geen rekening gehouden met de aanleg van bijkomen- de rijstroken op bestaande wegen, aanpassingen of het indirect ruimtebeslag.

Rollenspel

Om een beetje meer zicht te krijgen op welke concrete maatregelen er nu genomen kunnen worden die voldoende goed scoren voor de vijf doelstellingen tegelijk, zette het Mobiliteitsplan een dertigtal specialisten samen. Deze experts waren specialisten in de domeinen uit de vijf doelstellingen. Via een rollenspel dienden zij in groepen en in twee spelronden die maatregelen te selecteren die een evenwichtig effect zouden kun- nen hebben. De keuzes moesten ook gemotiveerd worden.

Geen tunnel onder de Schelde, of toch wel

Uit deze oefening kwamen merkwaardige resul- taten te voorschijn. Zo werd onder de doelstelling bereikbaarheid de aanleg van de Oosterweelver- binding afgevoerd met als motivatie dat beter gebruik en aansluiting van de Liefkenshoek- tun-

nel een beter alternatief is. Dus liever geen tun- nel onder de Schelde. Maar in de groep toeganke- lijkheid werd de Oosterweelverbinding terug naar voren geschoven, met de motivatie dat ze priori- tair is voor de toegankelijkheid van Antwerpen. In de commentaar is wel vermeld dat de sessie in tijdsnood kwam, en op het laatst onder grote druk deze oplossing verkoos.

Met initiatieven zoals het Mobiliteitsplan begint Vlaanderen stilaan ervaring op te bouwen met planning. Eén van de problemen wat het mobili- teitsbeleid betreft is wel nog steeds de versnippe- ring van de bevoegdheden. Het is noodzakelijk dat Vlaanderen meer te vertellen krijgt over de spoor- wegen. Of is het normaal dat de Federale regering in het investeringsplan van de NMBS oordeelt dat de haven van Antwerpen van lokaal belang is, ter- wijl een onooglijk spoorwegje ergens in de provin- cie Luxemburg wel nationaal belang heeft en dus opgenomen wordt in de 60/40 verdeling?

We kunnen besluiten dat dit voorstel tot mobili- teitsplan voor Vlaanderen een goede zaak is, maar voorlopig vallen er niet al te veel wonderen van te verwachten. We zijn in een stadium geko- men waarbij de auto zijn alleenheerschappij ver- loren heeft, maar nog steeds als uitgangspunt voor het mobiliteitsbeleid genomen wordt. Zolang er overheden zijn die bijkomende auto- wegen de prioriteit der prioriteiten noemen, zoals de Gouverneur van Antwerpen onlangs deed, zul- len we moeten vechten voor elke vierkante meter leefbare straat.

EU organiseert nep-debat over mobiliteit

ENDS – De Europese Commissie is er niet in geslaagd maatschappelijke organisaties te betrekken in de discussie over het Witboek Mobiliteit. Nochtans had de Commissie geprobeerd een debat te organiseren waar de mening van zowel industrie, regeringen en ngo's aan bod zou komen. Op 27 november had het directoraat Transport die verschillende groeperingen samengeroepen om het Witboek te bespreken. Maar bijna alle deelnemers klaagden over de aanpak van de Commissie, omdat die "geen echt debat zou toegelaten hebben." Vooral Francis Lamoureux, administratief hoofd van Transport, kreeg het hard te ver- duren van de deelnemers. Na het debat had hij verklaard dat de aanwezigen een consensus hadden bereikt over het gebruik van alternatieve vervoersmiddelen en tolheffingen. Dat was helemaal niet zo, verklaarden de deelnemers achteraf. Zowel de vertegenwoordigers van de industrie, de regeringen als de ngo's vonden het geheel een PR-oefening, zonder inhoud.

Joris Gansemans

INSPRAAK IN HET MASTERPLAN MOBILITEIT IS ONBESTAANDE

Een Masterplan voor Antwerpen

Tekst: Jan Verschooren

Om de files in en rond Antwerpen aan te pakken, heeft Gouverneur Paulus een Masterplan uitgewerkt.

Daarvoor heeft hij zelfs een volksraadpleging opgezet: de Staten-Generaal. Veel inspraak in de plannen is er echter niet.

De lijst met files die dagelijks te horen zijn op de radio worden steeds langer, maar één zinnetje is er steevast bij: "Er is sterk vertraagd verkeer op de Antwerpse Ring tussen Merksem en Borgerhout, richting Gent." Ondermeer de Antwerpse haven zorgt voor een stijgende stroom verkeer. Heel wat bedrijven hebben zich in Antwerpen gevestigd. Ondertussen hinkt de Antwerpse politiek wel achterop, zeker als het over mobiliteit gaat. "De Metropool" wordt hierin overtroefd door steden als Gent en Hasselt, waar fietsen en openbaar vervoer belangrijke elementen zijn geworden van de stedelijke mobiliteit. Gouverneur Paulus, geschrokken van al die problemen, nam in hoogsteigen persoon het heft in handen. Hij moest en zou een oplossing vinden voor de gigantische mobiliteitsproblemen in de stad en omstreken. Daartoe omringde hij zich met adviseurs en specialisten.

Uit een eerste informatieronde in 1998 kwam naar voren dat er verdeeldheid heerste over de goede oplossing voor de mobiliteitsproblemen. Sommigen wensten een nieuwe verbinding over de Schelde (brug of tunnel). Dit werd door anderen afgewezen als te duur en niet haalbaar. Nog anderen schoven de aanleg naar voren van de verbinding van de E17 met de Liefkenshoektunnel, en de verbinding Wommelgem-Merksem.

Alle neuzen in één richting

Verontrust door de verdeeldheid, wilde de Gouverneur de Antwerpse neuzen in één richting doen wijzen. Kwestie van geen idioot figuur te slaan wanneer er middelen dienden te worden losgemaakt uit de portefeuille van de Vlaamse regering. Toch was Gouverneur Paulus iets vergeten in zijn planwoede: investeringen in openbaar vervoer, watertransport of fietsinfrastructuur. In zijn entourage bevonden zich geen specialisten die kaas hadden gegeten van die materie. Misschien was dat de oorzaak van zijn "vergetelheid".

Na wat overleg liet de Gouverneur een lijstje opmaken van wegen die kost wat kost aangelegd moesten worden. Zo kon iedereen zijn mening kwijt. Het middel om de neuzen in dezelfde richting te krijgen was even eenvoudig als geniaal: "we vragen Vlaanderen geld voor alle wegen die op ons lijstje staan."

Zo trok Gouverneur Paulus naar minister Stevaert en vertelde hem wat de prioriteiten voor de Antwerpenaren waren. Hij vroeg de aanleg van een nieuwe verbinding van de beide Scheldeoeveren, de aanleg van de verbinding Wommelgem-Merksem en de verbinding van de E17 met de Liefkenshoektunnel. Daarnaast wou hij ook de hele Singel opwaarderen met onder-tunnelde kruispunten en een duidelijk begin en einde.

Stevaert was niet echt overtuigd van dit Masterplan. Hij merkte al vlug op dat er niets in stond over openbaar vervoer, waterwegen of fietsinfrastructuur. Bovendien was er geen budget voor het uitvoeren van al deze plannen. Dus gaf de Gouverneur de opdracht het huiswerk opnieuw te maken. Zo werd de aanleg van fietspaden langs gewestwegen, de verbreding van het Albertkanaal en de uitbouw van het tramnet aan het Masterplan toegevoegd. Het Masterbudget bedroeg 60 miljard frank.

Terug bij Stevaert met het nieuwe huiswerk kreeg Paulus te horen dat de verbinding Merksem-Wommelgem en E17-Liefkenshoek niet op de goedkeuring van de regering konden rekenen en dat er moest bewezen worden dat er een ruim draagvlak voor het Masterplan bestond in Antwerpen.

Staten-Generaal voor schut

Zo werd de Staten Generaal van het Masterplan Antwerpen bijengeroepen. Een zevenhonderdtal afgevaardigden uit de politiek, de administratie en de buurt- en actiegroepen waren uitgenodigd en aanwezig. Op de eerste bijeenkomst werd de Staten-Generaal ingelicht over het feit dat dit een vergadering was die slechts af en toe zou bijengeroepen worden. De functie van de Staten-Generaal was informatie verstrekken over de plannen van de mobiliteit in en rond Antwerpen.



De lijst met files die dagelijks te horen zijn op de radio worden steeds langer, maar één zinnetje is er steevast bij: "Er is sterk vertraagd verkeer op de Antwerpse Ring tussen Merksem en Borgerhout, richting Gent."

Na de derde Staten Generaal in april 2000 vertrok er nog voor het einde van de vergadering plots een persmededeling. Daarin viel te lezen dat de Staten Generaal unaniem achter het Masterplan Antwerpen stond. Maar dat was absoluut niet het geval. Tijdens de bijeenkomst werden kritische vragen opzij geschoven door Gouverneur Paulus. A-priori werd er gesteld dat de zogenaamde Oosterweelverbinding absoluut nodig was en er hoe dan ook zou komen. Al wie daaraan twijfelde is een soort crimineel of een "naïeve verdediger van vogeltjes".

Tol voor fietspaden

In 2001 kwam er een vervolg op de Staten Generaal, waar de aanwezigen hun fiat mochten geven voor het heffen van tol op de nieuwe verbinding. Hiermee kon plots het hele plan betaald worden. De Gouverneur maakte zich sterk dat hij ook het openbaar vervoer en de fietsvoorzieningen met de opbrengst van de tol van het Oosterweel zou kunnen betalen. Maar de Europese regels laten enkel tol toe, wanneer daarmee de infrastructuur wordt gebouwd waarop de tol wordt geheven. Het zou dus geen verrassing zijn mocht achteraf blijken dat de projecten voor openbaar vervoer en de voorzieningen voor fietsers "helaas" niet kunnen gerealiseerd worden. Enige schaduwzijde voor de autolobby: er dient een MER te worden opgesteld omdat er door Blokkersdijk een stuk autoweg komt, en dit is een gebied dat valt onder de Europese Vogelrichtlijn. Zware ontgoocheling want nu duurt de hele timing twee jaar langer. Maar dixit de Gouverneur: "ze gaan ons geen twee keer zoiets lappen als met het Deurganckdok hé, en trouwens, Blokkersdijk is zelfs geen mooi natuurgebied. Het is slecht onderhouden".

Wat er echt nodig is, is een degelijke kosten/baten onderzoek van dit plan, en een onderzoek naar mogelijke alternatieven. Er moet echte inspraak komen en geen nepvergaderingen waar alles op voorhand vastligt, waar men welwillend luistert naar de autolobby en de mensen van de milieu-

beweging afblaft. Dat er een MER komt, is geen toegeving: het is wettelijk verplicht! Maar wanneer de vraag gesteld wordt wat er met de conclusies van het MER gedaan wordt is het antwoord: "Maak u maar geen illusies, de beslissingen liggen vast."



Fietsinfrastructuur zou in het Antwerpse Masterplan wel eens vergeten kunnen worden

© Bureau Van Regenmortel

BAM

Gezien de omvang en de timing (eindfase voorzien 2007/8) van het Masterplan Antwerpen, is de Administratie Wegen en Verkeer (AWV) tot de conclusie gekomen dat dit niet met hun huidige personeelsbezetting en know how tot een goed einde te brengen is.

Daarom bestaan er plannen om de BAM (Beheersmaatschappij Antwerps Masterplan) op te richten. Deze vereniging zou bestaan uit enkele studie bureaus en mensen uit de administratie. Zo kan men sneller starten, want indien nieuw personeel zou moeten aangenomen worden binnen AWV, dan neemt dit te veel tijd en middelen in beslag. AWV is er zich van bewust dat ze niet de gespecialiseerde know how in huis hebben om een tunnel onder de Schelde te leggen. Dat is geen schande, het gebeurt niet alle dagen, een tunnel bouwen. Dat ze ook de know how niet in huis hebben om degelijke fietsinfrastructuur te bouwen bewijzen ze helaas elke dag opnieuw, maar ze beseffen het zelf niet. Nochtans is er geen sprake van dat de BAM ook hier specialisten voor zou inzetten. De plannen voor de fiets in het Masterplan zijn trouwens erg vaag en niet uitgewerkt

Magazine Arbeid & Milieu



A&M Magazine is het driemaandelijkse tijdschrift van de vzw Arbeid & Milieu, het samenwerkingsverband tussen het Vlaams ABVV en de milieubeweging in Vlaanderen.

A&M Magazine biedt, aan de hand van reportages, interviews, achtergrondartikels, columns en praktische tips, informatie over thema's die zich situeren op het raakvlak tussen arbeid en milieu. Om de band tussen arbeid en milieu aan te tonen en te bevorderen. Want wij denken dat het absoluut noodzakelijk is om sociaal en ecologisch welzijn met elkaar te verzoenen. Zonder dat geen duurzame ontwikkeling.

Een jaarabonnement op A&M Magazine kost 14,88 Euro (600 Bcf).

U kunt zich abonneren door dit bedrag te storten op het rekeningnummer Fortis 001-1495955-97, met vermelding 'Abonnement 2002'. Geef ons een seintje indien u liever een factuur ontvangt, wij bezorgen u die dan zo snel mogelijk. In 2002 krijgt u bovenop de normale oplage van het Magazine, ook een extra nummer over Milieu in de Non-Ferronijverheid (met de steun van CMB-ABVV).

Geïnteresseerd in een proefnummer van A&M Magazine? Contacteer ons gerust op dit adres: Arbeid & Milieu, Statiestraat 179, 2600 Berchem, tel: 03/218.74.72 of e-mail secretariaat@a-m.be of via onze website: <http://www.a-m.be>.

Voor opmerkingen, vragen of inlichtingen over Arbeid & Milieu, kunt u ons natuurlijk altijd contacteren via bovenstaande coördinaten.

Naam:

Adres:

Goed voor een gratis Proefnummer A&M Magazine. Opsturen naar Arbeid & Milieu, Statiestraat 179, 2600 Berchem

BOSSEN GERED DOOR BACTERIËN

Bepaalde bacteriën kunnen in de toekomst houtpulp vervangen als grondstof voor papier. Onderzoekers hebben voor de eerste maal op grote schaal cellulose kunnen onttrekken aan fotosynthetische blauwgroene algen.

Papier en katoen bestaan voor het grootste deel uit cellulose, dat is opgebouwd uit lange ketens van suikermoleculen. Cellulose vormt een belangrijk deel van de celwand van planten, waar het voor de stevigheid van de cellen zorgt. Maar hout is eigenlijk helemaal geen ideale bron voor cellulose omdat het onzuiverheden bevat, zoals lignine. Die onzuiverheden moeten verwijderd worden alvorens het hout via een duur proces tot papier verwerkt kan worden. Onderzoekers uit Texas hebben al van 1996 een methode ontwikkeld om via bacteriën die suiker omzetten, cellulose aan te maken. Maar tot nu toe zijn er nog

geen commerciële toepassingen voor het procédé gevonden.

Nu hebben de onderzoekers bewezen dat ze cellulose kunnen extraheeren uit blauw-groene algen, een soort oeroude bacteriën. Ze hebben berekend dat een artificiële vijver vol blauw-groene algen evenveel hoogwaardige cellulose kan opbrengen als een hectare katoen. De blauw-groene algen hebben niet veel meer nodig dan licht en water. Dat maakt het proces heel aantrekkelijk, te meer omdat de cellulose gemakkelijk met detergenten kan "geoogst" worden. Toch is nog niet iedereen overtuigd van de voordelen van de nieuwe ontdekking. Andere wetenschappers argumenteerden dat "ook de vijvers heel wat impact zullen hebben op het leefmilieu". Toch kan de techniek helpen om in streken met veel zonlicht maar met weinig vegetatie cellulose te oogsten.



BBL verleidt Vlaming om energieuw te wonen

Op 24 en 25 november hebben 28 bouwers en verbouwers van energieuwe woningen hun deuren open gezet. Het publiek bestond vooral uit mensen met bouw- of bouwplannen. Tijdens de opendeurdagen gaven energieuwe Vlamingen reeds voor de vierde maal antwoord op specifieke vragen over duurzaam bouwen.

Het huis van de familie Bruneel uit De Panne is zo'n lage energiewoning. Op de schaal die Bond Beter Leefmilieu uitwerkte, scoorde deze woning uitzonderlijk goed. Een korte schets.

Het gezin Bruneel leeft in een gerenoveerde rijwoning, waarbij alle muren grondig werden geïsoleerd en waarin de zon zowel een passieve als actieve rol speelt. De leefruimte van het huis is naar het zuiden gericht en leent zich dus uitstekend tot het opvangen van passieve zonne-energie. Zowat de helft van de naar het zuiden gerichte muur bestaat uit verbeterd dubbel glas. Op die manier profiteert de familie Bruneel van de gratis zonnewarmte in de winter. "Bovendien absorbeert een zwarte vloer in de leefruimte de warmte bij de minste zonneschijn," zegt Bruneel. "Een dikke isolatielaag onder die vloer zorgt er voor dat die stralingswarmte enkel aan de leefruimte wordt afgegeven." Een druivelaar boven de ramen verhindert een te grote zonne-inval in de zomer.

Zonnepanelen met een oppervlakte van 4 m² zorgen voor het warm water in huis. "Ongeveer 95

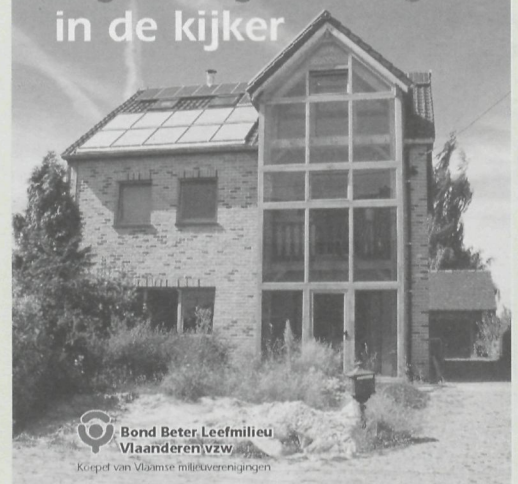
procent van het waterverbruik is trouwens regenwater," verklaart Bruneel, "Daarvoor hebben we een regenput van 20.000 liter laten plaatsen. Slecht weer kennen wij niet: wanneer de zon schijnt, werken onze zonnepanelen, maar als het regent, dan stroomt onze waterput vol."

En het energieverbruik? Volgens de energiemeters verbruikt deze woning ongeveer 31 kWh/m²/jaar. Dat is het neusje van de zalm op gebied van verwarming. "We leven bovendien niet constant met het gezinnetje van vier. Regelmatig komen hier gasten over de vloer om er enkele weken te blijven. Ook als wij op reis zijn, is het huis nooit leeg. Door huisruil is het huis 365 dagen bewoond."

Bond Beter Leefmilieu heeft dit jaar de meest energieuwe woningen bekroond met een A-label. Dit betekent een energieverbruik voor verwarming dat lager is dan 50 kWh/m²/jaar. De woning in De Panne zit daar ruimschoots onder. Deze labeling is geen éénmalige actie. Volgend jaar volgt de uitbreiding naar waterverbruik. Eens de labeling officieel erkend geraakt, kan ze pas echt impact hebben. Huizen met een C- of D-label zouden duurder moeten gemaakt worden, en op die manier onaantrekkelijk zijn om te huren of te kopen. De markt voor de energieuwe woningen ligt klaar om opengegooit te worden.

Mike Desmet

24 & 25 november 2001
Lage energiewoningen
in de kijker



Interelectra
Een wereld van verschil

GROHE
WATER TECHNOLOGY

ROCKWOOL
BRANDVEILIGE ISOLATIE

Info: Informatie over lage energiewoningen: het energieforum op www.bblv.be/lag. Of bestel de brochure "Lage energiewoningen in de kijker", voor slechts 3 euro op tel: 02.282.17.29. De brochure geeft gedetailleerde info over vier lage energiewoningen en is een beknopte hand-leiding voor de kandidaat bouw- of verbouwer.

Interelectra
Een wereld van verschil

GROHE
WATER TECHNOLOGY

LA PROTECTION INCENDIE
ROCKWOOL
BRANDVEILIGE ISOLATIE

BILLY GLOBE PROMOOT DUURZAME ONTWIKKELING

Onlangs is de nieuwe Billy-Globe site gelanceerd. De nieuwe site vervangt de oude Billy-Globe die informatie moest geven over het ontwerpplan Duurzame Ontwikkeling. Het initiatief richt zich tot jongeren, scholen, jeugdwerkers en volwassenenvorming. Door elke twee maand een nieuw thema te behandelen, wil Billy-Globe het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling in kijker stellen. Elk thema is opgebouwd rond duidende teksten, interviews en cijfers die een inzicht verschaffen in de problematiek en in de verwezenlijkingen op het terrein. Duurzaam Toerisme, Landbouw en Mobiliteit kwamen alvast aan bod. In november en december is het de beurt aan Huisvesting.

Op de eerste plaats wil Billy Globe via interessante artikels, interviews en rechtstreekse vragen de burger betrekken bij duurzame ontwikkeling. "Duurzame ontwikkeling," volgens de ontwikkelaars van de site, "gaat ons allemaal aan." Dirk Van

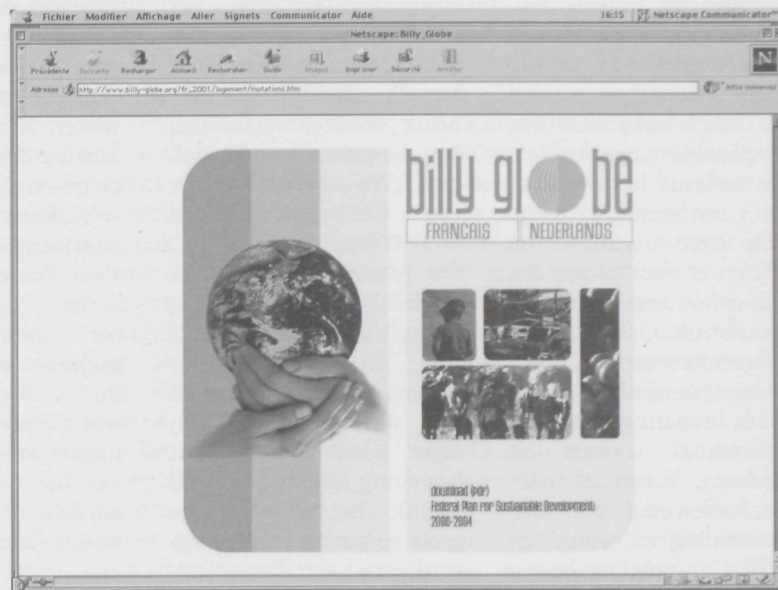
Zundert (VRT-journalist), Frank Deboosere, Ann Ceurvels (Actrice Thuis) en vele andere landgenoten gaven alvast hun mening over onderwerpen waarover we allemaal wel iets te zeggen hebben. Ook minder bekende Vlamingen komen aan bod, zoals Koen Dhoore van het Vlaams Agrarisch Centrum. "Mits verstandig toegepast, is landbouw de enige menselijke activiteit die geen negatieve effecten heeft op het leefmilieu. Zo haalt ammoniak, afkomstig uit de veeteelt, giftige zwavelverbindingen uit de lucht die ontstaan door de verbranding van fossiele brandstoffen", beweert hij op Billy Globe. Maar ook voor wie reeds vertrouwd is met duurzame ontwikkeling, is de website een interessante bron van informatie. Recente gebeurtenissen rond duurzame ontwikkeling krijgen een plaats in de rubrieken Agenda en Actualiteit. Verder biedt "Links" een hoop achtergrondinformatie.

Vorig jaar was Billy Globe een steun

tijdens de volksraadpleging over het voorontwerpplan Duurzame Ontwikkeling. In mei 2001 werd de website door NMe-Link en Réseau IDée in een nieuw jasje gestoken. Tienduizenden surfers ontdekten intussen de nieuwe site. De twee organisaties worden bijgestaan door

een begeleidingscomité dat onder toezicht staat van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling.

Voor meer info:
www.billy-globe.org
info@nme-link.be



GAT IN DE OZONLAAG NOG NIET GEKROMPEN

Reuters – Het gat in de ozonlaag is in 2001 even groot als de afgelopen drie jaar, kondigde de US National Oceanic and Atmospheric Administration in oktober aan. Uit satellietbeelden blijkt dat de ozonconcentraties in de hoge atmosfeer alarmerend laag blijven boven de Zuidpool. Het gat had afgelopen

zomer een oppervlakte die overeenkomt met de oppervlakte van het hele Afrikaanse continent, zo'n 26 miljoen vierkante kilometer. Afhankelijk van de seizoenen op Antarctica, groeit en krimpt het gat in de ozonlaag. Traditioneel is augustus een piekmaand, om dat dan de zon opnieuw meer gaat schij-

nen boven de Zuidpool, na de donkere poolnacht. Daardoor hervatten een aantal chemische reacties die de ozon in de stratosfeer vernietigen. De belangrijkste boosdoeners voor de afbraak van de ozonlaag zijn de CFK's, waarvan de productie wereldwijd verboden is. Toch zal het wellicht nog meer dan 50 jaar duren

alvorens het gat in de ozonlaag tot het niveau van voor 1980 is gekrompen. Als gevolg van de klimaatsveranderingen zou het herstel van de ozonlaag wel eens vertraging kunnen oplopen.

INSTITUUT VOOR NATUURBEHOUD GEEFT VLAAMSE NATUUR EEN ONVOLDENDE

Op 22 november stelde het Instituut voor Natuurbehoud het tweede Natuurrapport (NARA 2) voor aan de pers en het publiek. NARA 2 bevestigt in grote lijnen de conclusies van zijn voorganger, NARA 1. In Vlaanderen is meer dan de helft van alle soorten bedreigd, met uitsterven bedreigd of reeds uitgestorven. Bossen, heide, moerasen en andere biotopen gaan er overal op achteruit door een blijvend hoge druk op het leefmilieu. Daar hebben vooral de verzuring, vermessing en verdroging schuld aan. Verder stelt NARA 2 dat de versnippering van kleine natuurgebieden de effecten van de aantasting van het milieu nog eens versterkt. Wel maakt NARA 2 melding van enkele soorten die er – tegen de algemene trend in – wel op vooruitgaan. Vooral watervogels blijken het beter te doen, door de verminderde jachtdruk. Ook blijkt de Vos aan een revival toe te zijn, vooral omdat die zich aangepast heeft aan het stedelijk milieu en omdat hij niet meer

zo intensief bestreden wordt als voorheen. Ook bepaalde vogels in bosgebieden gaan er op vooruit, vooral spechten en hollenbroeders. Maar dat is dan wel gedeeltelijk te danken aan een stijging van de hoeveelheid zieke en dode bomen in onze bossen.

Natuurpunt Vlaanderen, het resultaat van de fusie tussen Natuurreservaten en de Wielewaal, is niet tevreden met de opvolging die het beleid aan de Natuurrapporten geeft. Zij stellen dat het gebiedsgericht beleid nog "geen vierkante meter verder staat dan twee jaar geleden". De afbakening van het Vlaamse Ecologisch Netwerk (VEN) moet nog worden aangevat. Nochtans staat er in het Natuurdecreet dat het VEN tegen 2003 voltooid moet zijn. Natuurpunt vreest dat het VEN een doodgeboren kind is, net zoals zijn voorganger De Groene Hoofdstructuur. Het enige terrein waar vooruitgang geboekt werd, is de verwerving en erkenning van natuurreservaten. Toch blijft de

overheid ook hier in gebreke. In vergelijking met alle andere geïndustrialiseerde landen scoort Vlaanderen nog altijd bijzonder slecht. Slechts 1,5% van het Vlaamse territorium is beschermd gebied, tegen-

over bijvoorbeeld 6,9% in Nederland. De doelstelling om in 2007 50.000 hectare erkende reservaten te hebben, zal volgens Natuurpunt heel erg moeilijk te bereiken zijn.

de groene gids 4

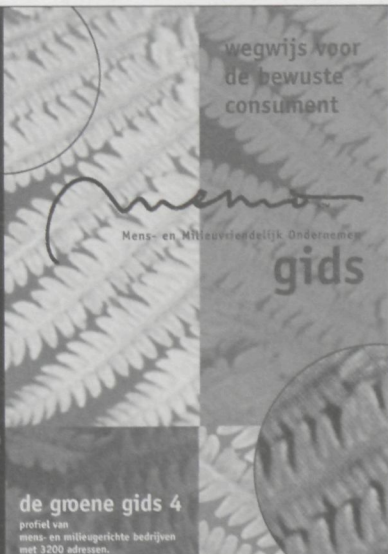
Een onmisbare leidraad in de zoektocht naar winkels en bedrijven die producten met een 'ziel' produceren en verdelen.

Te koop in de Wereldwinkels, of door overschrijving van 12€ (10 + 2€ verzendingskosten) op het rekeningnummer van MeMO vzw: 001-1877398-39

Initiatief van MeMO vzw.
Patriottenstraat 27
2600 Berchem
03/281 12 97

De groene gids 4

de groene gids 4



PBE en Interelectra spannen samen om energie te sparen

Alle huishoudens die klant zijn van de energie-intercommunales Provinciale Brabantse Elektriciteitsmaatschappij (PBE) en Interelectra krijgen een energiespaarboekje en een 'MeterWeter'. Met behulp van de MeterWeter kunnen zij alle huishoudelijke energievreters opsporen en hun verbruik bijhouden in het energiespaarboekje. Deze twee instrumenten moeten er voor zorgen dat de huishoudens hun energieverbruik drastisch terugschroeven.

In het energiespaarboekje staan besparingstips over verlichting, wassen en afwassen, koken en bakken, koelen en diepvriezen, verwarming en geluid en beeld. De werkelijke besparingen kan u meten met de 'MeterWeter'. Dit is een handig toestelletje dat naast het verbruik in kWh van een apparaat ook de verbruiksprijs in Bef aan geeft. Hiermee hopen PBE en Interelectra enkele sluipverbruikers definitief uit het huishouden te ban-



Een wereld van verschil

nen. De belangrijkste sluipverbruiker is het stand-by verbruik. "Indien al onze gezamenlijke klanten elk 200 kWh sluipverbruik zouden vermijden, dan besparen we 70 miljoen kWh en vermijden we een CO₂-emissie van 54.000 ton."

De MeterWeter laat ook duidelijk zien hoe zuinig toestellen met een A-label zijn. Zij verbruiken tot driemaal minder energie dan toestellen met een lager label. De jaarlijks besparing schommelt rond 10.000 Bef. Dankzij die grote besparing is de terugverdientijd van die toestellen heel klein en maakt de consument na enkele jaren veel winst.

We kunnen het niet genoeg herhalen: energie sparen is een noodzaak. Door energie te sparen vermijden we CO₂-emissies en remmen we de opwarming van de aarde. Bovendien zijn de

voorraden fossiele brandstoffen niet eindeloos voorradig. Dat beseffen PBE en Interelectra als energieleveranciers maar al te goed en zijn met deze najaarsactie ook niet aan hun proefstuk toe. Via sensibiliseringscampagnes en premies sporen zij voortdurend de huishoudens aan tot energiebesparend gedrag. Zij stimuleren de aankoop van spaarlampen, elektrische toestellen met een A-label, isolatie, spaardouchekoppen, condenserende aardgasketels, enz.

Bij de MeterWeter hoort nog een meterkaart waarop huishoudens de evolutie van hun verbruik kunnen aflezen. "Wanneer mensen weten hoeveel ze verbruiken, zullen ze bewuster omspringen met energie. Ze zullen vaststellen dat het toepassen van onze tips een hele hap uit de factuur bespaart. Wie wil geen zuurverdiende centen sparen?" De meterkaart is ook beschikbaar op de website van Interelectra: www.interelectra.be.

Milieubeweging onderschrijft Vlaamse doelstellingen voor de 21-ste eeuw

Donderdag 22 november 2001, onderschreven de Vlaamse regering, de sociale partners, Bond Beter Leefmilieu en Natuurpunt de 21 doelstellingen voor de 21ste eeuw. Deze doelstellingen moeten ertoe leiden dat in 2100 Vlaanderen op economisch, sociaal en ecologisch vlak een topregio geworden is.

Dat ook de milieuverenigingen de doelstellingen mee onderschrijven ligt voor de hand. Milieu- en natuurorganisaties werken immers actief mee in de visiegroep milieu en duurzame ontwikkeling in de aanloop naar de eerste kleurenconferentie. Die groep – die werd gecoördineerd door het secretariaat van de MiNa-Raad – componeerde een visietekst voor het milieubeleid tot 2030. De doelstellingen rond milieu in het pakket van 21, zijn uit die visie-

tekst gedistilleerd. Onder druk van de werkgevers (Vlaams Economisch Verbond) werd de initieel opgenomen doelstellingen rond het wegwerken van alle milieugerelateerde gezondheidseffecten wel uit het lijstje gelicht.

De doelstelling rond bereikbaarheid – die aanvankelijk neerkwam op het wegwerken van alle missing-links, ook waar mobiliteitssturende maatregelen een oplossing kunnen bieden – moest wel nog door de milieubeweging worden bijgeschaafd om het geheel van de 21 doelstellingen verteerbaar te maken.

Ook al deden de sociale partners hun best om de indruk te wekken dat het om "hun" feestje ging, toch maakte de participatie van BBL en Natuurpunt duidelijk dat de SERV partners niet langer het monopolie hebben op het maatschap-



Gust Feyen, BBL

pelijk debat in Vlaanderen.

In de slottoespraak van de minister president, stelde die dan ook voor om de SERV als een metaraad overeind te houden bij de hertekening van het adviesradenlandschap. Voor een goede verstaan-der: SERV én MiNa-Raad zullen als twee evenwaardige maar complementaire metaraden het veld blijven bezetten.

Bart Martens

GAP in gesprek met Dialoog

Voor wie duurzaam wil leven met stijl, is er nu "ecolife". Die groep organiseert cursussen, infosessies, workshops en campagnes om de stijlbewuste burger meer oog te doen krijgen voor kwaliteit in plaats van kwantiteit. Ecolife is de fusie van de verschillende programma's van vormingscentra Dialoog en GAP-Vlaanderen. Dialoog vzw is een onafhankelijke vormingsinstelling die al meer dan 25 jaar actief is. Zij hebben onder meer de EcoTeams en de BouwTeams in Vlaanderen geïntroduceerd. Global Action Plan-Vlaanderen (GAP) groeide vanuit Dialoog vzw, maar specialiseerde zich in de organisatie van de EcoTeams.

Eén voetbalveld per gezin

In de regio Kortrijk hebben heel wat gezinnen zich met het project EcoScore geëngageerd om tegen januari 2002 een oppervlakte van honderd voetbalvelden uit te sparen. Die oppervlakte komt overeen met de vermindering van hun impact op de omgeving, uitgedrukt in vierkante meter. Elke aardbewoner heeft een bepaalde oppervlakte nodig om te kunnen leven. Iedereen gebruikt energie, produceert afval, gebruikt grond om op te wonen. Al die gegevens kan je meten en omzetten in oppervlakte, die de Ecologische Voetafdruk genoemd wordt. Met EcoScore wil Ecolife vzw aantonen dat je met eenvoudige ingrepen je impact op het leefmilieu kan verminderen, zonder daarbij aan leefcomfort in te moeten boeten. EcoScore is trouwens ook een digitaal project. Tijdens de honderd dagen dat het project loopt, vormen de deelnemers een virtuele gemeenschap en krijgen zij extra informatie via het internet. Zo wil Ecolife de uitwisseling van tips en resultaten bevorderen. Wie de actie wil volgen kan terecht op www.ecoscore.be.

Studenten dagen Deleuze uit om CO₂ te besparen

De Vlaamse Vereniging voor Studenten (VVS) wil in zes maanden tijd 8% van haar CO₂-uitstoot besparen met "The Bet". Om haar engagement kracht bij te zetten, hebben de studenten een weddenschap aangegaan met Olivier Deleuze, staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling en Energie. Indien de VVS slaagt in "The Bet", krijgen alle deelnemers vervoerspassen en andere duurzame verrassingen van Deleuze. Zo niet, moeten ze een tegenprestatie leveren. De VVS is de vereniging van alle Vlaamse hogeschool en universiteitsstudenten.

Ook elders in Europa loopt "The Bet". Het idee is oorspronkelijk ontstaan in 1998 in Duitsland. Op Europees niveau ging de European Youth Climate Campaign de weddenschap aan met Europees Milieucommissaris M. Wallström. Die verloor de weddenschap en als tegenprestatie moest zij gedurende enkele weken met de fiets door Brussel rijden. The Bet werkt voor de campagne samen met Ecolife vzw.

Hawaiï legt boomkikkers zwijgen op met cafeïne

AP – Voldoende cafeïne helpt, niet alleen voor wie 's morgens moeilijk uit de veren geraakt. De EPA (US Environmental Protection Agency) heeft op Hawaiï de toestemming gegeven om boomkikkers te vernietigen met pure cafeïne. Die kikkers zijn vanuit Puerto Rico ingevoerd op Hawaiï en blijken het daar heel goed te doen. In 1998 waren er slechts 11 plaatsen waar de kikkers voorkwamen, in 2001 zijn er dat al 226. Maar de lieve diertjes hebben onaangename eigenschap. De mannetjes van de boomkikker, niettegenstaande ze slechts 1,5 cm groot zijn, kwaken even luid als het geluid van een oude grasmaaier, zo'n 90 decibel. Omdat de kikkerplaag zo groot was geworden, was de leefbaarheid van sommige buurten sterk achteruitgegaan. Daarom heeft de EPA besloten om de populatie van de diertjes te decimeren door te sproeien met pure cafeïne. Het contact met de koffiederivaten veroorzaakt een hartinfarct bij de kikkers.

Nachtvluchten zijn schending van de mensenrechten

Wordt het 's nachts rustiger rond de Europese luchthavens? Het Europese Hof voor de Mensenrechten in Straatsburg oordeelde alvast dat de nachtvluchten op de Londense Heathrow-luchthaven een schending zijn van de mensenrechten. Ondertussen werd in eigen land door de auditeur van de Raad van State geadviseerd om de aangevochten milieuvergunning voor de luchthaven van Zaventem onveranderd van kracht te laten. Dat houdt in dat het aantal nachtvluchten op Zaventem bevroren wordt, terwijl de meest lawaaijige nachtvluchten vanaf 1 januari 2002 worden verboden.

Acht omwonenden van de Londense luchthaven Heathrow hadden jaren geleden al een rechtszaak aangespannen tegen het onleefbare lawaai van nachtvluchten. Na een lange juridische procedure kwamen ze bij het Europees Hof voor de Mensenrechten terecht, dat begin oktober een duidelijk vonnis uitsprak. De nachtvluchten op Heathrow zijn in strijd met het verdrag ter bescherming van de mensenrechten en bovendien heeft de Britse overheid onvoldoende rekening gehouden met de belangen van de omwonenden. Dit vonnis is een mijlpaal in de strijd tussen omwonenden en luchthavens die overal in Europa aan de gang is. Het Hof oordeelt dat de Britse overheid niet heeft aangetoond dat de extra toegevoegde economische waarde van deze nachtvluchten dusdanig was dat het ontnemen van nachtrust te

rechtvaardigen was. De overheid had zich bij haar beleid uitsluitend gebaseerd op de economische rapporten die door de luchtvaartsector zelf waren gepresenteerd en vond het niet nodig te onderzoeken of deze correct zijn. Ook heeft de Britse overheid onvoldoende onderzoek gedaan naar de effecten van de nachtvluchten op de nachtrust en gezondheid van de omwonenden, aldus het Hof.

Het Hof oordeelt dat er door de uitbreiding van het aantal nachtvluchten in 1993 op Heathrow sprake is van overtreding van artikel 8 van de Conventie voor Mensenrechten. Dit artikel beschermt ieders recht op huiselijke rust en respect voor privé- en gezinsleven. Het Hof veroordeelt de Britse overheid tot het betalen van 4.000 pond als schadevergoeding voor de ontstane schade door de toename van nachtvluchten aan ieder van de acht omwonenden die de klacht hebben ingediend. Daarnaast moet de Britse staat 70.000 pond betalen aan de omwonenden als vergoeding voor gemaakte onkosten, zoals advocaatkosten.

Vlieger van BIAC en DHL gaat niet op

Ook de omwonenden van de luchthaven van Zaventem worden geconfronteerd met ernstige lawaaihinder van nachtvluchten. De piekniveaus van 80 tot 90 decibel die rond Heathrow worden gemeten, komen rond Zaventem ook regelmatig voor. Dat is voornamelijk een gevolg van de nachtvluchten van koeriersdienst DHL, welke nog heel wat lawaaijige toe-

stellen in dienst heeft. Een eerste stap om de overlast van nachtvluchten op Zaventem in te perken, was de milieuvergunning die door minister Dua in beroep werd afgeleverd. De vergunning laat per jaar maximaal 25.000 nachtvluchten toe of ongeveer 68 per nacht. Dit is nog steeds heel veel, maar het totaal aantal nachtvluchten mag alvast niet verder de hoogte in gaan. Belangrijker nog is dat de vergunning ook maximale geluidspieken voor elk overvliegend vliegtuig oplegt van ongeveer 80 decibel. Aangezien heel wat vliegtuigen méér lawaai veroorzaken, betekent dit dat vanaf 1 januari 2002 de meest lawaaijige nachtvluchten zullen moeten verdwijnen. Dit is een belangrijke stap in de goede richting, omdat het probleem van de nachtelijke geluidspieken nu wettelijk erkend wordt.

Die milieuvergunning werd bij de Raad van State echter aangevochten door BIAC (de uitbater van de luchthaven) en DHL (de koeriersdienst). Bond Beter Leefmilieu en enkele omwonenden traden op als tussenkomende partij (omdat we eerder ook al beroep aantekenden bij minister Dua tegen de vergunning die was afgeleverd door de provincie). De auditeur van de Raad van State verwerpt in zijn advies de vorderingen van BIAC en DHL om de milieuvergunning te schorsen. De definitieve uitspraak van de Raad van State volgt op het einde van het jaar, maar de Raad volgt bijna altijd het advies van de auditeur.

Het grondwettelijk recht op een

gezond leefmilieu voor alle Belgen, en dus ook voor de omwonenden van de luchthaven, wordt door het advies van de auditeur duidelijk erkend. Het opleggen van maximale nachtelijke geluidspieken van 80 dB is hierbij belangrijk. Verder moet BIAC tegen 1 juni 2003, in samenwerking met een erkend deskundige in de discipline geluid, een haalbaarheidsstudie opmaken om na te gaan hoe gedurende de nacht maximaal 70 dB per overvlucht kan gegarandeerd worden. Het invoeren van deze norm is noodzakelijk, temeer omdat dit nog steeds boven de geluidsnorm ligt die door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voorop wordt gesteld. De WHO stelt immers dat om een gezonde nachtrust te kunnen garanderen de maximum piekwaarde 's nachts binnenshuis niet hoger mag liggen dan 45 dB(A). Bovendien zijn sinds 1 januari 2000 de normen van de WHO van kracht boven het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daardoor vermijden lawaaijige vliegtuigen het Brussels Gewest en krijgt Vlaanderen nog meer geluidsoverlast te slikken. Omdat volgens de grondwet alle Belgen gelijk zijn voor de wet, is het ook niet meer dan logisch dat in Vlaanderen dezelfde normen worden ingevoerd. Om het recht op een gezonde leefomgeving - dat zowel in onze grondwet als in het verdrag van de rechten van de mens is opgenomen - effectief te waarborgen, moeten we op termijn hoe dan ook komen tot een afbouw van de nachtvluchten en tot strengere geluidsnormen voor nachtelijke overvluchten.

CONSUMENTEN TEGEN RECLAME



Op 24 november ondersteunde het Netwerk Bewust Verbruiken de nationale "niet-winkeldag". Met die dag wilde NVB de consument duidelijk maken dat overdreven reclame duurzaam consumeren in de weg staat. De "niet-winkeldag" maakt deel uit van een internatio-

nale campagne die het "consuminderen" promoot.

In 2000 investeerde de reclamesector 73 miljard BEF in de Belgische media. Dit is evenveel als het totaal aan onbetaalde schulden van de bevolkingsgroep die af te rekenen heeft met schuldoverlast. Mondiaal zijn de cijfers nog schrijnender. Wereldwijd wordt 1000 miljard dollar besteed aan reclame en marketing. Dat is meer dan 10 maal het jaarlijkse bedrag van 80 miljard dollar dat nodig is om te zorgen voor onderwijs, drinkwater, basisgezondheidszorg en voedsel voor iedereen, voor gezonde bevallingen voor alle vrouwen én voor uitroeiing van de ergste armoede.

Reclame is een typisch product van

onze consumptiemaatschappij. Reclame houdt de economie draaiende, maar er is een keerzijde aan deze medaille. Reclame legt sociale druk op mensen: om er bij te horen moet men mooi, gezond en jong zijn. Bovendien leidt het door de reclame opgedreven consumptieniveau tot een versnelde uitputting van natuurlijke hulpbronnen, een hogere energievervalsing en een opstapeling van afvalstoffen. Reclame maakt geen onderscheid op basis van duurzame ontwikkeling, integendeel, veelal wakkert ze milieuvriendelijk gedrag aan, zoals in het geval van insectenverdelgers, wegwerpreinigingsdoekjes of auto's. Of ze gaat nog verder en gebruikt groene of duurzame argu-

menten, die niet altijd correct zijn, om een product beter verkocht te krijgen.

Consumenten hebben maar weinig mogelijkheden om zich te weren tegen reclame. Er is de inmiddels gekende zelfklever "geen reclamedrukwerk" voor de brievenbus of men kan zich inschrijven op de Robinson-lijst van de Belgische Vereniging voor Direct Marketing (BDMA) om geen geadresseerde reclame meer te ontvangen. Wat weinig consumenten weten is dat in het geval van flagrante inbreuken tegen misleidende of menonwaardige reclame, men een klacht kan neerleggen bij de Jury voor Eerlijke Praktijken inzake Reclame (JEP).

MINA-RAAD KRITISCH OVER WIJZIGINGEN VLAAMS PLATTELANDSPROGRAMMA

Boeren gaan natuur beheren

Op 8 november 2001 bracht de MiNa-Raad haar advies uit over de wijzigingen aan het Programma Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2000-2006. Het advies kwam er op aandringen van de Europese Commissie, die zorgt voor een deel van de financiering van dit programma.

Tekst: Bart Martens

Het Vlaams Programma Plattelandsontwikkeling is opgesteld in uitvoering van de Europese richtlijn Plattelandsontwikkeling. Dat is een van de pijlers van het nieuwe Europese landbouwbeleid. Elke lidstaat moet van de Commissie zorgen voor een meer verscheiden platteland. De richtlijn stelt dat de landbouwers een diverser takenpakket gaan krijgen. Naast de productie van voedsel zal hij zich moeten toelagen op de thuisverkoop van levensmiddelen en hoefveterisme. Hij moet werk maken van meer bebossing, minder bemesting en meer natuur. Omdat het Vlaamse gewest zijn Programma Plattelandsontwikkeling wou aanpassen, moest het die wijzigingen laten beoordelen door onder meer de MiNa-Raad.

Welke wijzigingen stelt het Vlaams gewest dan voor? In de eerste plaats een uitbreiding van de milieumaatregelen in de landbouw. Daaronder valt bijvoorbeeld steun voor groenbedekking in de winter, waardoor de erosie van de bodem wordt beperkt. Ook wil het Vlaamse gewest steun verlenen aan siertelers en tuinbouwers die het gebruik van pesticiden en meststoffen willen verminderen. Veehouders die de genetische diversiteit van bedreigde lokale rassen promoten, kunnen ook

rekening op geld van de overheid. Zo probeert Vlaanderen het Belgisch trekpaard en het Vlaams kuddeschaap te behoeden voor uitsterven. Daarnaast wijzigen de steunmaatregelen voor bosbouw en wordt de steun voor de verwerking en afzet van land- en tuinbouwproducten uitgebreid.

Mest aan de knikker

De MiNa-Raad herinnerde in haar advies aan de drie fundamentele voorwaarden die de Europese Commissie destijds koppelde aan haar goedkeuring voor de programma's voor plattelandsontwikkeling. Eén van de die voorwaarden was, dat Vlaanderen tegen eind december 2001 werk zou maken van een afbakening van kwetsbare zones in het kader van de Nitraatrichtlijn. Dat is nog steeds niet gebeurd.

De Raad benadrukte ook dat voor een duurzame ontwikkeling van de landbouw, een beter uitgebouwde mix aan instrumenten noodzakelijk is. De voorgestelde wijzigingen aan het plattelandsprogramma zetten alles op economische steun. De Raad beklemtoonde dat de beoogde doelstellingen ook op een meer doeltreffende en goedkopere wijze gehaald kunnen worden. Zo komt de

voorgestelde steunmaatregel voor de vermindering van de bemesting in de sector van de groenten in volle grond er na de vaststelling dat momenteel in deze sector 'slechts 19% voldoet aan de nitraatresidunorm van 90 kg nitraatstikstof'. Dit wil zeggen dat meer dan 80% van de bedrijven die groenten kweken in volle grond manifest in overtreding is met de mestwetgeving. De vermindering van het gebruik van pesticiden en meststoffen moet dan ook volgens de raad in de eerste plaats afgedwongen worden door een betere handhaving. Daarbij denkt de Raad vooral aan het respecteren van wettelijke normen inzake milieu. Steunmaatregelen moeten in essentie gericht zijn op een meerwaarde t.o.v. de basis-kwaliteit van het milieu.

Ter vervollediging van de instrumentenmix, pleitte de Raad bovendien voor 'cross compliance': de door Europa mogelijk gemaakte en aanbevolen koppeling tussen Europese inkomenssteun en het naleven van bepaalde milieumaatregelen. Inkomenssteun zoals premies voor akkerbouw kunnen bijvoorbeeld worden gekoppeld aan een maximaal toelaatbaar gebruik van pesticiden of aan de verplichting van groenbedekking. Kortweg: geen steun meer aan landbouwers die meststoffen en pesticiden gebruiken boven een bepaalde grens. Onlangs kregen de gewesten de bevoegdheden over landbouw toebedeeld. Daardoor valt ook de directe inkomenssteun aan de landbouwers onder de zeggenschap van het Vlaamse gewest. Toch heeft dat niet geleid tot het koppelen van voorwaarden voor milieu aan de premies, alhoewel dat wat het geval is in een aantal andere lidstaten.



Het platteland moet in de toekomst meer taken gaan vervullen dan landbouw alleen. Ook recreatie, natuurbescherming en de bescherming van lokale dierenrassen gaan daarbij horen

De Mina-Raad

De Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen, kortweg MiNa-Raad, staat in voor het vaste overleg tussen de milieu- en natuurverenigingen en de andere maatschappelijke groepen, waaronder de vakbonden en de werkgevers. Dit overleg leidt tot adviezen en studies over de verschillende aspecten van het Vlaamse natuur- en milieubeleid. In een aantal gevallen is de Vlaamse overheid ook verplicht om het advies van de MiNa-Raad in te winnen, zoals bv. bij alle voorontwerpen van decreten, het begrotingsbeleid en de krachtlijnen van het te voeren beleid, telkens voor zover dit betrekking op het leefmilieu en het natuurbehoud. Meer info op www.mina-raad.be.

GREEN VZW BRENGT JONGEREN IN CONTACT MET WATERLOPEN

Surfen naar Vlaamse Waterlopen

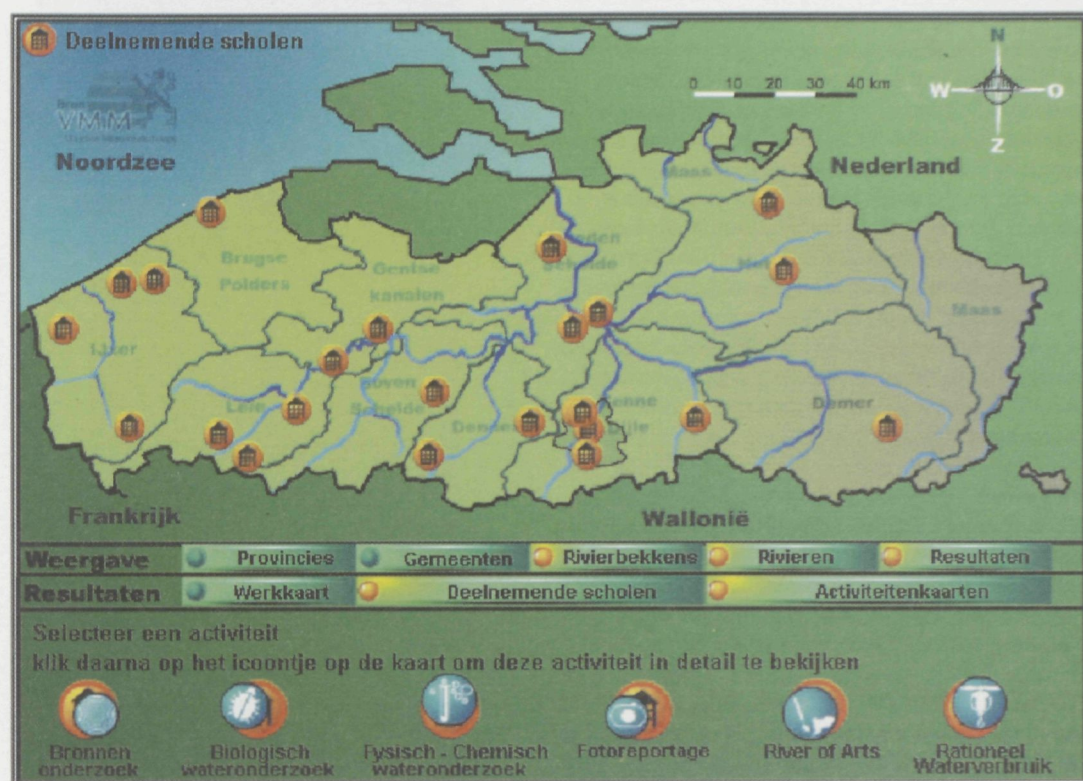
Tekst: GREEN

De meeste jongeren komen in contact met water als ze onder de douche staan of als ze kletsnat door de regen lopen. GREEN Belgium wil hen ook virtueel met water in contact brengen, via de campagne 'Vlaamse Waterlopen van bron tot monding'

Uit de meest recente rapporten over de rechten van kinderen en jongeren komen de thema's 'Participatie' en 'Milieu' telkens weer naar voren. Het Witboek over de Jeugd van de Europese Commissie stelt dat de jongere generatie gefrustreerd is over haar gebrekkige betrokkenheid bij het beleid. Een zorgwekkende vaststelling als je weet dat de verruimde Unie straks 75 miljoen jongeren tussen 15 en 25 jaar telt. In het rapport 'What do you think' van de gelijknamige campagne van UNICEF vragen kinderen meer aandacht voor het milieu. Ze willen terug zuiver water en vragen zich af hoe we de watervervuiling kunnen aanpakken. Verder komt in beide rapporten naar boven dat jongeren meer kansen willen tot ervaringsgericht leren en ze vragen meer toepassing van nieuwe media in het onderwijs.

Van jongerenparticipatie, milieuzorg, ervaringsgericht en multimediaal onderwijs moet dus ernstig werk worden gemaakt. De nieuwe GREEN-Campagne 'Van Bron tot Monding' zet alvast een stap in de goede richting. Met deze campagne roept GREEN alle scholen op om zich in te zetten voor de bescherming van water, bron van alle leven. Aan de hand van wateronderzoek, fotoreportages, kunst en acties over rationeel watergebruik ontdekken de jongeren een waterloop in de buurt en leren ze actief bij te dragen tot een duurzaam waterbeheer.

De campagne heeft een interactieve rivierenkaart op de website van GREEN www.greenbelgium.be. Deze kaart toont de 11 stroomgebieden van Vlaanderen met hun volledig netwerk van bronbeek tot hoofdrijver. De jongeren vullen on line een verslag in van hun activiteiten en deze gegevens komen op de rivierenkaart terecht. Op die manier ontstaan waterkwaliteitskaarten als aanvulling op het officiële meetnet van de VMM. Op de kaart met de fotoreportages kan je de waterlopen aan de hand van foto's volgen van de bron tot monding en de kaart 'River of Arts' stelt de kunstwerkjes tentoon. De acties die de jongeren ondernemen om minder water te verbruiken en te vervuilen worden gevisualiseerd met de grote water-

De interactieve rivierenkaart op www.greenbelgium.be

teller. Het volledige educatieve pakket van de campagne bestaat naast het rapport en de rivierenkaart uit een handleiding en werkbladen per activiteit, computergestuurde lessen over water en achtergrondinformatie over diverse waterthema's. Scholen die zich verder willen engageren en de campagne willen uitbouwen tot een lokaal waterproject kunnen bij GREEN terecht voor verdere ondersteuning en begeleiding. Daarnaast is GREEN ook internationaal actief. Op het tweemaaljaarlijkse 'European Youth Water Congress', afge-

sloten met een 'Jongerenparlement voor Water', debateren jongeren van over heel Europa samen over de waterproblematiek en stellen ze concrete actieprogramma's op. De 'European Youth Water Representatives' die tijdens dit waterparlement worden verkozen, vertegenwoordigen de Europese jeugd op wereldwaterconferenties, zoals vorig jaar in Den Haag en in 2003 in Kyoto. Ze pleiten voor het recht op water voor iedereen en zetten wereldleiders onder druk om maatregelen te nemen omtrent een duurzaam en solidair waterbeleid. ■

BIO FAUNA: Biologische voeders voor pluimvee en konijnen.

Nieuw

Verkrijgbaar bij alle Hobby Plus en Mariman-Cerafin verkooppunten

inlichtingen: Versel Nutrition, Kapellestraat 70, 9800 Deinze Tel: 09/381 32 00 Fax: 09/386 85 13

HAK HOUT

Tot het begin van de vorige eeuw werd hakhout beschouwd als de meest rendabele vorm van houtteelt. Door toenemende exploitatiekosten en het verdwijnen van de afzetmarkten is de aandacht voor hakhout sindsdien sterk afgenomen. Hiermee is ook veel van de kennis en ervaring met hakhoutbeheer verloren gegaan. Vanuit cultuurhistorisch besef en ook omwille van de natuurwaarde is er de laatste jaren een hernieuwde interesse voor hakhout. De Stichting Bos en Hout wil met deze uitgave, in samenwerking met de Unie van Bosgroepen, de bestaande praktijkkennis weer beschikbaar maken voor de huidige generatie van bos en natuurbeheerders. Het boek handelt kort over de geschiedenis van hakhout. Nadien wordt ingegaan op het belang, de aanleg, oogst, beheersmaatregelen en het hervatten van hakhoutbeheer. Het laatste hoofdstuk bespreekt de subsidies en de kosten. Wie graag meer wil lezen over het onderwerp, vindt achterin het boek een handige literatuurlijst. "Hakhout, suggesties voor het beheer", is een zorgvuldig uitgegeven boekje met mooie illustraties.

Referenties

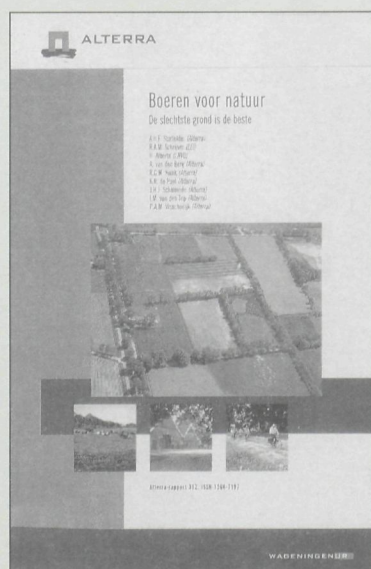
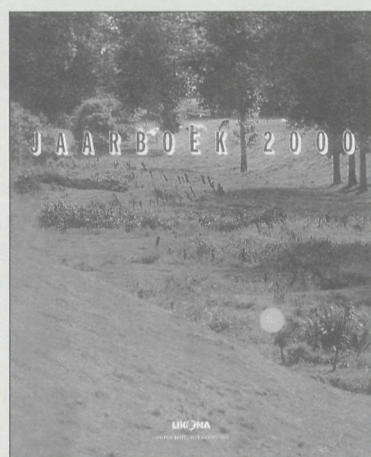
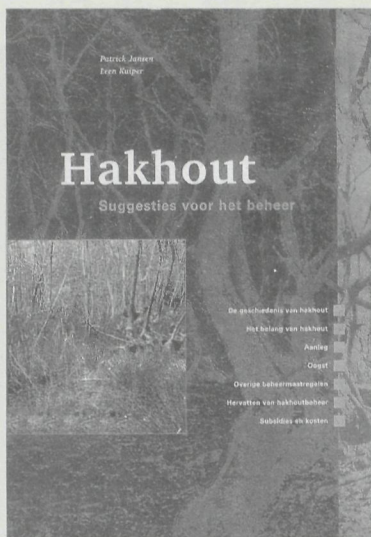
Jansen Patrick, Kuiper Leen. Hakhout: suggesties voor het beheer. Wageningen, Stichting Bos en Hout, 2001. 55 p, ill. *Stichting Bos en Hout*, Postbus 253 - 6700 AG Wageningen, tel. 0031.317.46.65.55 - E-mail: mail@sbh.nl - 9 Euro

HOE SLECHTER DE GROND, HOE BETER

Boeren voor de natuur is een studie voortvloeiend uit het werk van een interdisciplinair samengestelde projectgroep met vertegenwoordigers uit de vakgebieden landbouweconomie, landbouwbeleid, landschapsarchitectuur, ecologie, recreatiekunde en informatieverwerking. Het doel is te komen tot een duurzame plaats voor de landbouw binnen de plattelandsvernieuwing. Drie vormen van landbouwbedrijf worden onderscheiden: het grootschalig landbouwbedrijf, belangrijk voor de voedselvoorziening, met weinig landschappelijke beperkingen en een productie gericht op de wereldmarkt, het landschapsgericht landbouwbedrijf gericht op nationale en internationale markt maar ook werkzaam op gebied van groenbeheer en recreatie en tenslotte het natuurgerichte landbouwbedrijf, georiënteerd op de verdere ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden. Het natuurgericht landbouwbedrijf biedt mogelijkheden voor het benutten van historische boerderijen, het produceren van biologische producten en recreatie. De landschapsgerichte en natuurgerichte bedrijven halen een deel van de bedrijfsopbrengsten uit het door de overheid gefinancierde groenfondsen. De prijs voor deze gronden hoeft dus niet lager te zijn dan voor gangbare landbouwgrond. Afhankelijk van de ruimtelijke zonering dient een van de drie types landbouwbedrijven gestimuleerd te worden. Voor de natuurgerichte bedrijven wordt aansluiting gezocht bij natuurgebieden. Daarnaast volgen de landschapsgerichte bedrijven met daarop volgend, de grootschalige bedrijven. Op die manier wordt er een bufferzone gecreëerd tussen natuur en intensieve landbouw. Een zelfde formatie kan zich voordoen rond stedelijke gebieden waarbij de aantrekkelijke omgeving van de landschaps- en natuurgerichte bedrijven een buffer vormen tussen de stad en het open platteland. De studie biedt een kader voor de uitwerking van enkele regionale projecten die verder in het werk besproken en geëvalueerd worden en is zeer interessant als denkoefening over de heroriëntatie en hertekening van de landbouw binnen het landschap.

De milieubibliotheek van BBL

De milieubibliotheek van Bond Beter Leefmilieu is geopend op elke maandag en dinsdag van 9u30 tot 12u30 en van 13u30 tot 16u30. Bezoekers maken best eerst een afspraakje. We bieden je 19.000 boeken en 300 tijdschriften ter inzage aan, naast gratis brochures over een hele reeks thema's. Uitleen kan niet, kopiëren wel. Schriftelijke en telefonische aanvragen en e-mail worden zo snel mogelijk beantwoord. Meer info bij Lieve Vandeneede op tel: 02.282.17.38, fax: 02.230.53.89, e-mail: milieu.bibliotheek@bbly.be, via onze website <http://www.bondbeterleefmilieu.be> kan je ons bibliotheekbestand raadplegen.



Bevat ook een uitgebreide bibliografie.

Referenties

Boeren voor de natuur. De slechtste grond is de beste. Alterra-rapport 312. Wageningen, Alterra. 2001. 128 p., ill. *Alterra, Research voor de groene ruimte*, Postbus 47, NL 6700 AA Wageningen, Tel. 0031.317.47.47.00, postkamer@alterra.wag-ur.nl 27 Euro

LIMBURGSE NATUURKOEPSEL VIERT JUBILEUM

Elk jaar brengt de Limburgse Koepel voor Natuurstudie verslag uit van bijzondere waarnemingen en nieuwe soorten in Vlaanderen en België. Naar aanleiding van haar 10 jarig bestaan maakt de organisatie een uitzondering. Uitsluitend de Limburgse natuur vormt het onderwerp van de jubileumuitgave. In een eerste artikel wordt aandacht besteed aan de geologisch waardevolle sites van Limburg. Om tot een succesvol beleid voor geologie te komen, is een goede inventarisatie onontbeerlijk. Ook houdt Likona een pleidooi voor een goede samenwerking tussen de verschillende organisaties zoals de Provinciale Dienst, Stichting Vlaams Erfgoed en andere verenigingen.

De artikelen over dagvlinders, sprinkhanen, vogels en andere soorten, nemen het grootste deel van het jaarboek in beslag. We krijgen een beeld van hoe een aantal soortengroepen in de provincie in de loop der jaren evolueerden. De Vlaamse en de Limburgse situatie worden met elkaar vergeleken, trends onderzocht en oplossingen voor het behoud van zeldzame soorten geformuleerd. Soorten die uitsluitend of bijna uitsluitend in Limburg voorkomen, krijgen speciale aandacht. Elk artikel wordt onderbouwd met een inventaris van de verschillende soorten en sluit af met een referentielijst. Het jaarboek eindigt met een evaluatie van 10 jaar Likona.

Het jaarboek bevat een becommentarieerd literatuuroverzicht en een handige plaats-, onderwerp- en auteursindex.

Referenties

Likona Jaarboek 2000. *Het Groene Huis, Domein Bokrijk*, 3600 Genk, tel. 011.26.54.54, fax 011.26.54.55

DE GROEI VAN GROEN

Agalev zetelt ruim twintig jaar in het parlement. Dit wil de groene partij vieren met een jubileumboek. De redacteur, Jan Mertens, maakt de opzet van het boek duidelijk in de inleiding. De kracht van groene politiek zit voor een groot deel in de sterkte van de ideeën. Het is nodig te blijven investeren in de verdieping en herbronning van het groene gedachtegoed. De auteurs willen duidelijk maken welke thema's aan de orde zijn bij het nadenken over eigentijdse groene politiek. Het eerste deel van het boek behandelt de geschiedenis van de groene partij en zet positieve en negatieve punten van regeringsdeelname op een rij. Nadien komen onderwerpen als de relatie tussen groene politiek en democratie, het ecologisch burgerschap, de Europese unie, feminisme en het groene denken, globalisering en een duurzame samenleving, aan bod. In een afsluitend artikel wor-

den enkele belangrijke conclusies getrokken voor de toekomst van groene partijen. Dit boek bevat bijdragen van persoonlijkheden uit diverse groene partijen en teksten van invloedrijke auteurs die met hun ideeën het hedendaags politiek debat sturen.

Referenties

De groei van groen: 20 jaar ecologische politiek in Europa. Antwerpen, Houtekiet. 2001. 252 p. Met bijdragen van: Jan Mertens, Jo Buelens, Benoît Rihoux, Tom Caals, Dries Lesage, Philip Verwimp, Andrew Dobson, Dirk Holemans, Joschka Fischer, Ingrid Robeyns, Magda Michielsens, Zygmunt Bauman, Ulrich Beck, Wolfgang Sachs, Alain Lipietz, Paul Rosenmöller, Philippe Defeyt en Jos Geysels. Houtekiet, Vrijheidstraat 33, 2000 Antwerpen

VERENIGINGEN IN VLAANDEREN: GEEN ZUILEN MEER, WEL ZOUT

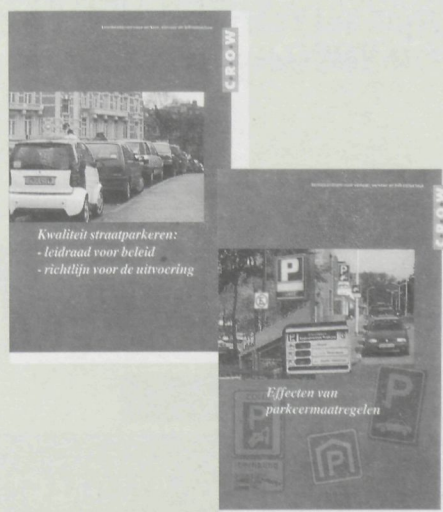
Dit boek is de neerslag van een uitgebreid en interuniversitair onderzoek naar het functioneren van het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen. Het team onder leiding van Mark Elchardus (VUB) onderzoekt de historische en sociologische wortels van het middenveld. De effecten van middenveldparticipatie op democratisch burgerschap en maatschappelijke betrokkenheid worden geëvalueerd. De groep onder leiding van Luc Huyse (KUL) neemt de middenveldorganisaties zelf onder de loep en gaat na hoe zij de burgers bij de samenleving en de politiek betrekken. Beide auteurs benadrukken het belang van een actief verenigingsleven. De actieve betrokken burger brengt de maatschappij op smaak. Participatie aan het middenveld bevordert de betrokkenheid van de burger ten opzichte van politiek en maatschappij. Uit het onderzoek blijkt dat de deelname aan het verenigingsleven niet verminderd is. Wel is er sprake van een verschuiving van de verzuilde en levensbeschouwelijke verenigingen naar sportverenigingen, milieuverenigingen en vredesbewegingen. Anders dan de klassieke sociale bewegingen verenigen deze organisaties niet mensen uit verschillende sociale klassen maar trekken ze voornamelijk hooggeschoolde leden aan. De auteurs pleiten dan ook voor een beleid dat de middenveldparticipatie van laaggeschoolden stimuleert en zorgt voor sociale integratie. De jeugdbewegingen kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. De onderzoekers vragen ook beleidsmatige ondersteuning van het verenigingsleven van etnisch-culturele minderheden in Vlaanderen en wijzen op het belang van anticipatie van belangenverenigingen op de toenemende macht van het Europese besluitvormingsniveau. Vooral de concrete aanbevelingen maken dit boek interessante lectuur voor beleidsverantwoordelijken en voor al wie actief is in het verenigingsleven.

Referenties

Mark Elchardus, Luc Huyse en Marc Hooghe. Het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen: een onderzoek naar de sociale constructie van het democratisch burgerschap. Brussel, Vubpress. 2001. 251 p. VUBPress, Waverssesteenweg 1077, 1160 Brussel, tel. 02.629.35.90 - 17,20 Euro

MILIEUACTIVISME UIT DE LUIE ZETEL

Hein-Anton Van Der Heijden publiceerde reeds verschillende studies over de milieuproblematiek en de milieubeweging. Het resultaat van zijn onderzoek verscheen in diverse vaktijdschriften waaronder Environmental Politics. Met deze uitgave, "Tussen aanpassing en verzet", wil de politicoloog een antwoord geven op de vraag naar de betekenis van de milieubeweging voor de maatschappij en de politiek



Tekst: Lieve Vandeneede

en dit zowel in het verleden als in het heden en in de toekomst. De auteur typeert de milieubeweging als een nieuwe sociale beweging en geeft vier recente benaderingen van dit begrip. Met behulp van die vier benaderingen analyseert hij de milieubewegingen in Noord-Amerika, Oost- en West-Europa en de derde wereld. Per regio worden aparte accenten gelegd. Bij de behandeling van de Nederlandse milieubeweging gaat hij in op de institutionalisering van de milieubeweging. Bij de Noord-Amerikaanse milieubeweging worden de twee strekkingen binnen de milieufilosofie, de antropocentrische visie en de ecocentrische visie, belicht. De theorie van vorming van de politieke agenda komt aan bod bij de analyse van de West-Europese bewegingen. Het dilemma van de milieubewegingen, de moeilijke keuze tussen aanpassing en verzet, loopt als een rode draad doorheen het boek. In de derde wereld dringt deze keuze zich op in de relatie tussen milieu en ontwikkeling.

In West-Europa hebben de meeste milieubewegingen de keuze gemaakt voor ecologische modernisering. Vanaf de jaren tachtig werd het verzet tegen de op economische groei gerichte maatschappij gestaakt en is de beweging zich gaan toeleggen op verbetering van het milieu binnen het economische en politieke bestel. De auteur besluit dat de werking van de milieubeweging veel ruimer moet zijn. Indien milieu-degradatie een van de gevolgen is van de moderniteit, dient de milieubeweging deze moderniteit terug in vraag te stellen. Belangrijk is ook het sensibiliseren en het aanreiken van alternatieven voor de huidige patronen van productie en consumptie. Individuen en maatschappelijke collectiviteiten dienen uitgenodigd te worden de verantwoordelijkheid van hun leefomgeving opnieuw in eigen hand te nemen.

Referentie

Hein-Anton van der Heijden. Tussen aanpassing en verzet: milieubeweging en milieudiscours. Ambo. 2001. 264 p. Bosch & Keuning, Vrijheidstraat 33, 2000 Antwerpen, tel. 03.248.83.37, e-mail: verkoop@boschenkeuning.be - 18,11 Euro

PARKEERBELEID VOOR BEGINNERS

Het kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur in Nederland, kortweg Crow, brengt twee nieuwe publicaties uit waarin het autoparkeren centraal staat.

In **publicatie 159** worden de effecten van parkeermaatregelen onderzocht. Parkeermaatregelen gaan meestal gepaard met hoogoplopende discussies tussen gemeente en ondernemers.

De **tweede publicatie**, kwaliteit straatparkeren, biedt richtlijnen waarmee een goed straatparkeerbeleid kan worden ontwikkeld, uitgevoerd, georganiseerd, beheerd en geëvalueerd.

Referentie

Effecten van parkeermaatregelen. Publicatie 159. Ede, Crow. 2001. 156 p., ill. Kwaliteit straatparkeren: leidraad voor beleid, richtlijn voor de uitvoering. Publicatie 162. Ede, Crow. 2001. 92p., ill. Effecten van parkeermaatregelen. 24,96 Euro. Kwaliteit straatparkeren: leidraad voor beleid, richtlijn voor de uitvoering. 22,69 Euro. Crow, Galvanistraat 1, 6716 AE Ede, Nederland. Tel. 0318.69.53.00, e-mail: crow@crow.nl www.crow.nl



Een integraal afvalbeheer met zicht op resultaat. Dat hebben wij steeds voor ogen.

Indaver staat garant voor een integraal en duurzaam beheer van afvalstoffen. Hierbij staan veiligheid, zorg voor milieu, kwaliteit en openheid voorop. Zo streven we naar een duurzame samenleving in een gezond leefmilieu, voor onszelf én voor de generaties die na ons komen.

Indaver, voor een duurzaam afvalbeheer

www.indaver.be

INDAVER

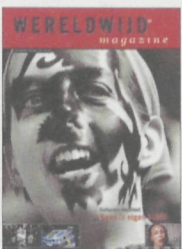
UNIEKE UITGAVEN VAN WERELDWIJD MEDIAHUIS

BEL, FAX OF MAIL ONS EN ONTVANG UW BESTELLING THUIS MEER INFO WWW.WERELDWIJD.BE

WERELDWIJD MAGAZINE

920BEF – 22,81EURO

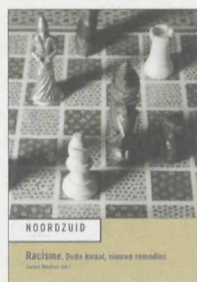
Neem nu een jaarabonnement op Wereldwijd Magazine en ontvang **gratis** de multiculturele kalender 'Feesten met de burens 2002'. Ben je jonger dan 30 dan betaal je slechts 750 BEF of 18,59 EURO (kopie identiteitskaart). Vraag gerust een gratis proefnummer aan.



GRATIS

NOORDZUID CAHIER RACISME

290BEF – 7,19EURO



Racisme is een veelkoppig monster. Wie dacht het met veel goede wil uit te roeien, had het mis. Dat is de jongste jaren in België steeds duidelijker gebleken. De complexiteit van racisme wordt toegelicht door verschillende auteurs o.a. Johan Leman, Rik Pinxten en Dirk Voorhoof. Hoofdredactie: Liesbet Walckiers

NOORDZUID CAHIER GLOBALISERING

290BEF – 7,19EURO



Globalisering staat voor een wereld die beheerst wordt door de wetten van de vrije markt. Waar de bedrijfswereld de politici de les leest. Waar verscheidenheid en kleinschaligheid plaats moeten maken voor een culturele eenheidsworst. Maar is dat doembeeld ook een realiteit? Hoofdredactie: Rudy De Meyer en Liesbet Walckiers.

VIDEOFILM PIÈCES D'IDENTITÉS

595BEF – 14,75EURO



Pièces d'Identités is een Belgisch-Congolese film over het botsen van culturen. Een koning van de Bakongo gaat op zoek naar zijn dochter in Brussel. 93 min., Nederlands ondertiteld. Voor jongeren vanaf 14. Lespakket beschikbaar voor leerkrachten.

DUBBELCD iBRIGHT SOULS!

595BEF – 14,75EURO



iBRIGHT SOULS! is een pareltje van eerlijke traditionele muziek uit de hele wereld samengesteld door Paul Rans (Klara). 18 tracks, meer dan anderhalf uur hemelse muziek voor jong en oud.

GRATIS WERELDWIJD E-ZINE

Ontvang onze gratis elektronische nieuwsbrief wekelijks in uw mailbox. Relevante berichten en vergeten actualiteiten aangevuld met uitstekende links. Bezorg uw mailadres aan anne.ade@wereldwijd.ngonet.be

MILLENNIUMABONNEMENT WERELDWIJD MEDIAHUIS

1995BEF – 49,45EURO

HET WERELDWIJD MILLENNIUMABONNEMENT IS GOED VOOR EEN JAAR LANG BOEIENDE INFORMATIE EN BEKLIJVENDE BEELDEN (van september 2001 tot oktober 2002) MET:

- de 6 nummers van het **WERELDWIJD MAGAZINE**
- de 4 themanummers van het **NOORDZUID CAHIER**
- de wekelijkse actualiteiten van de **WERELDWIJD MAIL**
- een paswoord dat toegang geeft tot alle teksten op de **WERELDWIJD WEBSITE**
- én de gloednieuwe **LUXE SOLIDARITEITSAGENDA 2002** (waarde 659 BEF – 16,34 EURO)

voor dit totaalpakket betaalt u slechts 1995 BEF (49,45 EURO) in plaats van 2587 BEF (64,13 EURO).

GRATIS



WERELDWIJD MEDIAHUIS HOOGSTRAAT 139 1000 BRUSSEL TEL 02.213 12 70 FAX 02.213 12 71
INFO@WERELDWIJD.NGONET.BE, WWW.WERELDWIJD.BE

Dioxines

Vraag:

Wij wonen in de buurt van Union Minière (nu Umicore nvdr) in Olen, op ongeveer 1 km ten zuidwesten van de schoorsteen. Daarom maken we ons zorgen over de uitstoot van dioxines en eventuele andere gevaarlijke stoffen, die onze richting uitwaaien. We stellen ons hierbij de vraag of er over een afstand van één kilometer van de vervuilsbron nog noemenswaardige vervuiling kan optreden. En of er regelmatig meting gebeuren in de buurt en waar ik die resultaten kan inkijken.

*Els en Michel Marynissen en kinderen
Olen*

Antwoord:

Op een afstand van 1 km kan zeker noemenswaardige vervuiling optreden. Het is zelfs zo dat voor een aantal stoffen de impact net het grootst is in de zone tussen 1 en 1,5 km van de schoorsteen. Trouwens, hoe hoger de schouw is, hoe verder die zone van de schoorsteen verwijderd ligt. Het antwoord op de tweede vraag is al minder gemakkelijk te beantwoorden. De meeste parameters moeten volgens Vlare II regelmatig gemeten worden. Jaarlijks moeten de bedrijven een verslag opstellen van de emissies van stoffen die boven een bepaalde drempelwaarde uitstijgen. Dat verslag moet aan de Vlaamse Milieumaatschappij VMM en aan de Vlaamse milieuadministratie Aminal overgemaakt worden. U kan die bij de VMM gaan inkijken. Bedrijven moeten trouwens jaarlijks een rapport opmaken van hun milieuprestaties. Het verslag van Umicore kan u opvragen bij hugo.waeterschoot@umicore.com. Ook de VMM brengt jaarlijks een rapport uit genaamd "Lozingen in de lucht", op te vragen op www.vmm.be.

Voor dioxines is er pas begin 2000 een uitstootnorm voor de non-ferroïndustrie (zoals Umicore) van toepassing. In principe moet die uitstoot slechts een maal per jaar gemeten worden. Naar aanleiding van een saneringsonderzoek uitgevoerd door Aminal, worden door Umicore frequenter dioxines gemeten. Het saneringsplan dat momenteel aan de gang is, heeft ertoe geleid dat de uitstoot van dioxines van de vestiging in Olen al sterk is teruggelopen. Daar waar in 1998 nog 15 g TEQ dioxines werden uitgestoten, is dat in 2000 teruggedrongen tot minder dan 2 g TEQ. Maar een kleine vergelijking relativeert dat resultaat: de totale uitstoot van dioxines door alle Vlaamse verbrandingsovens bedroeg in 1998 slechts 1,6 g TEQ. Van alle installaties van Umicore is de vestiging in Olen die met de grootste uitstoot van dioxines. Volgens de VMM worden op de meetposten in Olen "zeer sterk verhoogde concentraties" vastgesteld. Niet alleen de schoorstenen van Umicore zorgen er dus voor dioxineverspreiding.

Maar voor u uw huisraad bijeenpakt en meteen verhuist, toch even een nuancering van het probleem. Het grootste gedeelte van de dioxineblootstelling (tot 85 percent) krijgt u via de voeding binnen, vooral via zuivelproducten. Het probleem van dioxines is vooral een probleem van veel te hoge achtergrondconcentraties in heel Vlaanderen.

Indaver

Vraag:

Met verwondering las ik het artikel over de Wase verbrandingsoven in De Morgen van 22 oktober. Het klopt dat er in het regeerakkoord een moratorium afgekondigd werd op de bouw van huisvuilverbrandingsinstallaties. Maar dat de verbrandingsoven in Beveren-Waas enkel bestemd is voor de verbranding van hoogcalorisch afval en slib, dat betwijfel ik. Enkele zondagen geleden bracht ik een bezoek aan de DRANCO-installatie in Sint-Lenaarts (Brecht) en daar vertelde Hilde Boyens van IGEAN mij dat het stort aldaar bijna vol is en dus moet worden afgesloten. Met mijn vraag waar men met al dat afval gaat blijven, antwoorde zij dat er een nieuwe verbrandingsoven van Indaver komt. Ik vraag me af waar al dat afval nu naartoe zal gaan.

*Luc Torfs
Brecht*

Schrijven naar reDactie:

Bond Beter Leefmilieu

Milieurama reDactie

Tweekerkenstraat 47

1000 - Brussel

milieurama@bblv.be

per fax: 02.230.53.89

reacties via de website: www.bblv.be

Antwoord:

Indaver heeft in Beveren ook nog zijn huisvuilverbrandingsoven staan, waar onlangs een nieuwe lijn met een capaciteit van 150.000 ton bijkwam. Volgens het Uitvoeringsplan Huishoudelijke Afvalstoffen 1997-2001 is deze lijn bestemd voor de afval van de provincie Antwerpen. Verder leverde de overheid een vergunning af voor de bouw van een scheidingsvergisting-installatie met een capaciteit van 150.000 ton op de Hooze Maey. De proefinstallatie daarvoor komt trouwens bij IGEAN in Brecht te staan. Met de techniek van het scheiden-vergisten kan zowat de helft van het huishoudelijk afval worden gerecupereerd. De andere helft is afval met een hoge energiewaarde, hoogcalorisch afval. Hiervoor moet nog een oplossing gezocht worden. Maar dit geeft de overheid de mogelijkheid om haar eigen regels te omzeilen, want het moratorium op de bouw van nieuwe huisvuilverbrandingsovens wordt omzeild. Het huisvuil is plots hoogcalorisch afval geworden en kan als dusdanig verwerkt worden.

"Groene spanningen"

Vraag:

Na het lezen van het artikel "Groene spanningen" in Milieurama van oktober, had ik enkele vragen. Wanneer krijgen de Vlamingen de kans om "groene stroom" af te nemen en welke zijn betrouwbare producenten? Greenwashing van de stroom, zoals door de Nederlanders gebeurt door wind-

molens te plaatsen in China of snelgroeïende bossen in Ecuador, is inderdaad een afwenteling van het probleem.

*Björn Vanstaeyen
Vlaanderen*

Antwoord:

Van bij het begin van de vrijmaking van de stroommarkt was het de bedoeling om ook de markt van de groene stroomproducten en consumenten te liberaliseren. Vooraf werd echter advies gevraagd bij de Europese Commissie ivm het groene certificatenstelsel. Dat werd eind van deze zomer onder voorbehoud positief geadviseerd. Bij het ministerie van energie lijkt men ervan uit te gaan dat groene stroom ergens begin volgend jaar vrij verhandelbaar zal worden. Interelectra is vermoedelijk de enige electriciteitsverdelers die wellicht aan de minimumnorm voor groene stroom voldoet. Daarmee is dat tegelijkertijd ook de enige verdelers die buiten zijn gebied (Limburg) groene stroom kan leveren. Voorlopig zijn er ook een handvol particuliere producenten van groene stroom zoals Electrawinds, Middelwind, Energie 2030, Colruyt, Oxfam Wereldwinkels en Ecopower. Deze hebben vrijwel alle vaste afnamecontracten met lokale energieverdelers. Gezien het beperkte volume en de geslotenheid van de Belgische energiemarkt valt er niet meteen veel animo te verwachten, zeker niet op de markt van de groene energie. Informatie naar de bevolking, de enige groep die momenteel echt geïnteresseerd lijkt te zijn in de aankoop van groene energie, zal zeker niet volstaan om groene stroom in België echt van de grond te krijgen.

Brandstofcellen

Met het artikel over brandstofcellen in Milieurama van oktober, misleidt u hier wel heel erg de leek, door te stellen dat brandstofcellen de oplossing zijn en nucleaire en fossiele brandstoffen overbodig maken. Een schande! U weet blijkbaar ook heel goed dat de energie ergens moet opgewekt worden die in de brandstofcel aanwezig is. Zelf verwacht ik ook heel veel van waterstof en brandstofcellen als medium van de toekomst. Het is echter slechts een medium en geen bron. U haalt beiden in uw artikel zonder blikken of blozen door mekaar. Graag een rechtzetting en eerlijke informatie, zodat de sector van hernieuwbare energie het vertrouwen van de bevolking blijft behouden en verder winnen.

Reactie van op de website

Antwoord:

Het is zeker niet zo dat brandstofcellen de zaligmakende oplossing zijn voor het probleem van de milieuvervuiling door energieproductie. Waar zij wel voor kunnen zorgen is voor een efficiënte en propere opslag en levering van energie, veel efficiënter en properder dan vele hedendaagse dragers, zoals batterijen en petroleum. Zij produceren ook weinig of geen vervuiling tijdens hun werking, hetgeen heel wat voordelen oplevert op lokaal niveau. De vervuiling door grote productie-eenheden is veel gemakkelijker te controleren en te zuiveren dan door allemaal kleine vervuilers, zoals de auto op dit ogenblik bijvoorbeeld. En brandstofcellen zijn perfect combineerbaar

met hernieuwbare energiebronnen zoals wind- of zonne-energie. Zij bieden daarenboven het grote voordeel dat zij geladen kunnen worden met zowel conventionele energiebronnen (elektriciteit uit petroleum, waterkracht en ja, ook kernenergie) als met hernieuwbare bronnen. Daardoor vormen zij een perfecte brug tussen beide vormen van energieproductie.

Biobrandstoffen

De kritiek van het EEB in Milieurama van oktober als zou de promotie van de kweek van biobrandstoffen schadelijk zijn voor de natuur, houdt geen steek. Eerst en vooral moet de kweek van oliehoudende zaden volledig biologisch gebeuren, dan heb je geen last van overvloedige pesticiden. Verder hebben biobrandstoffen enkel voordelen: ze zijn energetisch rendabeler en vormen geen gevaar voor het milieu, zoals klassieke fossiele brandstoffen. Het is zeer spijtig dat rijden op plantenolie vandaag de dag verboden is. Plantenolie verdient meer dan LPG of de brandstofcel de steun van de Europese Gemeenschap.

Hugo Vanderstadt
Ping

Antwoord:

De reactie van EEB op de richtlijn Biobrandstoffen is geïnspireerd op een bekommernis van natuurbeschermers. De nadelige effecten op de

natuur van de kweek van biofuels, zowel hier als in de ontwikkelingslanden, zijn reeds lang gekend. Biobrandstoffen zullen bij ons hoe dan ook met heel wat pesticiden gekweekt worden. In de ontwikkelingslanden zijn voorbeelden gekend van gigantische oliepalmpiantages waarvoor het lokale woud totaal vernietigd werd. Heel erg duurzaam kan je dat niet noemen.

Dat biodiesel niet schadelijk zou zijn voor het milieu, valt nog wel te betwijfelen. Om biodiesel te gebruiken in de huidige auto's, moet die versterkt worden met het giftige methanol. Bij ongelukken is de schade moeilijk in te schatten, temeer daar methanol bij contact met de huid blindheid kan veroorzaken en brandt met een onzichtbare vlam.

Plantaardige olie heeft zeker een potentieel. Dat mag echter niet overroepen worden. Alle voertuigen op plantaardige olie laten rijden is niet realistisch. Zoveel olie kunnen we gewoon nooit kweken. Plantaardige olie heeft wel een toekomst in de scheepvaart. Grote scheepsmotoren kunnen de olie zonder aanpassingen verstoren. Indien grote schepen op biobrandstoffen zouden varen, neemt inderdaad de kans op vervuiling van het water sterk af. Ontwikkelingslanden kunnen zich voor hun import en export onafhankelijker opstellen van fossiele brandstoffen. Maar de grootschalige invoer van biobrandstoffen uit de ontwikkelingslanden is niet voordelig. Het kan toch niet de bedoeling zijn om de import van soja en maïs als diervoeder te vervangen door de

grootschalige invoer van plantaardige olie?

Het verkiezen van bepaalde oplossingen boven andere, is een strategie die niet echt aan te raden valt. Het risico dat er een technologische evolutie komt die alle andere overbodig maakt, is niet denkbeeldig. Zo geraakte vijf jaar geleden biogas niet op de Deense markt omdat de overheid daar vaste afnamecontracten voor aardgas had afgesloten. Dat hadden ze gedaan in de tijd dat aardgas nog de meest ecologische leek. Het lijkt ons belangrijker subsidies voor huidige niet-duurzame energiebronnen af te bouwen. Dan komt de overschakeling wel vanzelf. Vooral energiebesparing en energie-efficiëntie moeten de inspiratie vormen voor het beleid.

Schrijven naar reDactie: Bond Beter Leefmilieu, Milieurama reDactie, Tweeerkenstraat 47 1000 - Brussel, milieurama@bbvl.be, per fax: 02.230.53.89, reacties via de website: www.bbvl.be. Vergeet niet uw adres en telefoonnummer mee te geven. Als u reacties wil geven op een bepaald artikel in Milieurama, gelieve dan de referenties daarvan mee te geven (titel, auteur en editie). De redactie behoudt zich het recht om de brieven aan te passen, in te korten of te weigeren. BBL behoudt zich het recht om reacties op Milieurama die naar reDactie gericht zijn te publiceren, in welke vorm zij ook bij ons.

Enig idee waar al ons afval terechtkomt?

Het afval dat we vandaag weggooien, is morgen niet verdwenen. Het komt op een of andere manier toch weer in ons milieu terecht. En er komt steeds meer. Is dat de erfenis die we onze kinderen willen nalaten? Of gaan we er vandaag nog iets aan doen?

De remedie is even simpel als efficiënt: ervoor zorgen dat we minder moeten weggooien. Vél minder.

Dat is perfect mogelijk. Met uw goede wil en met onze tips.

U vindt ze in onze brochure. Vraag ze aan, gebruik ze en gooi ze vooral niet weg.

Vraag de brochure bij

De Vlaamse Infolijn
0800-3 02 01
elke werkdag tussen 9 en 19 uur

VAM
OPENBARE AFVALSTOFFENMAATSCHAPPIJ
VOOR HET VLAAMSE GEWEST

Gooi de toekomst niet weg.

Wonen met de Natuur

Informatie over milieusparend & gezond bouwen & wonen?

Vlaams Instituut voor Bio-ecologisch Bouwen en Wonen



Publicaties, AV-producties

Energie, water, materialen, ruimtegebruik, beleid...

Advies, begeleiding en ondersteuning beleidsinstanties en organisaties

Advisering voorbeeldprojecten, educatie sensibilisering, ondersteunende teksten en beleidsopties...

Vorming, studiedagen, studiereizen, lezingen, voordrachten

Voor particuliere bouwers, beleidsinstanties, professionals in de bouwsector, school voor duurzaam bouwen...

Erkenningsprocedure bouwsector

Lijst met erkende professionele leden, die voldoen aan strenge VIBE-criteria (architecten, handelaars, aannemers, producenten...)

Contacteer ons vrijblijvend voor een proefnummer van WmdN, het VIBE-manifest, ondersteuning, cursussen of een samenwerkingsverband...

Abonnement WmdN / lidgeld: 24 Euro

523-0800593-30

VIBE vzw, Statiestraat 115 - 2600 Berchem

tel: 03/239.74.23 - fax: 03/230.91.26 - e-post: info@vibe.be - web: www.vibe.be